גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ

נִפְלָאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

יראת שמים היא כל המוסר. אנחנו מסבירים שיראה היא רגישות –
רגישות שמתבטאת גם בין אדם למקום ועוד יותר בין אדם לחברו.
בעצם, להרהר ביראת שמים זה לעשות חשבון נפש –
האם הייתי מספיק מוסרי? האם הייתי מספיק רגיש?
האם אני נוהג נכון גם בין אדם למקום וגם בין אדם לחברו?

[מתוך השיעור 'על שם המחשבה']

יתרו תשפ"ו

הגליון מוקדש לזכרו של **הרב יעקב מאיר בן זאב ורחל**. נתבקש לבית-דין של מעלה ב**ח"י שבט** תשנ"ב.
"והחי יתן אל לבו"

389 | שנה שמינית

יתרו ה'תשפ"ו

04 **"על שם המחשבה"**
תיקון המחשבה וההרהור בעבודת הלב
מחשבה־הרהור־קול־דבור

12 **הניגון החסידי**
ניגון מספר 579
מיום ח' אלול תשפ"ד

13 **אינטליגנציות משולבות בלימוד תנ"ך**
סקירת התנ"ך (8)
אופי הלימוד המתאים לכל חלק בתנ"ך

19 **נטרח ונהנה**
מאור עינים פרשת יתרו
הקדמת נעשה לנשמע ביינה של תורה

24 **"תקנת שבת"**
ביאורי תפלה
תפלה בסדר תשר"ק

26 **הסיפור החסידי**
כבוד קוצקאי
רבי לייבל'ה איגר

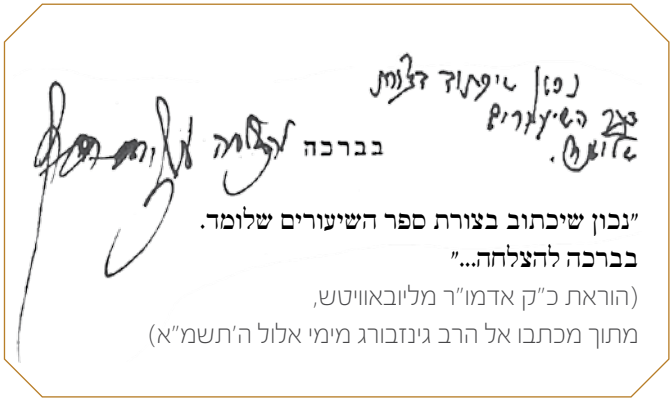
28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
שמות לועזיים על המצבה, עניין י"י"א
שבט והיחס בין השתדלות להישגים

29 בָּאדוֹר טִיקִ'ים
נוֹתֵן הַתּוֹרָה
רָזִי יְלַמֵּד אוֹתָנוּ שֶׁאֶפְשָׁר לְקַבֵּל
אֶת הַתּוֹרָה כָּל יוֹם מֵחָדָשׁ
וְאֵיךְ מִתְכּוֹנְנִים לָזֶה

העלון מופק ע"י עמותת **אוהבים להיות יהודים**.
לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
עיצוב: דעה אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם־זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווה

"נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד. בברכה להצלחה..."
(הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש, מתוך מכתבו אל הרב גינזבורג מימי אלול ה'תשמ"א)

בס"ד

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראי **נפלאות**, בתוך כל בית ישראל.

שלשה שיעורים בגליון שלפניכם: שיעור על **תיקון המחשבה וההרהור** משבת האחרונה, שיעור בסדרת **סקירת התנ"ך** ושיעור במאור עינים על **הקדמת נעשה לנשמע**.

השיעור הראשון – "על שם המחשבה", שהוא חלק הארי מ**שיעור מלא עוז שנמסר בשבת האחרונה** – עוסק בעיקר ב**כח המחשבה**. מתוך התבוננות ב"אז ישיר" – ובדוגמאות נוספות שמביא רש"י – בהן "ה' על שם המחשבה נאמרה" למדים על כח המחשבה הפנימי שבלב האדם, **רעותא־דלבא ספונטני של שירה לה'**, שהוא גם המפתח של תחית המתים. מכך מתפתח מבנה שלם של מחשבה ודבור – **מחשבה־הרהור־קול־דבור** – והשיעור חותם בהרהורים בהם עלינו למלא את הנפש, הרהורי 'עבודה' המטהרים את הנפש ומחברים אותה לה'.

בשיעור השני – **אינטליגנציות משולבות בלימוד התנ"ך** – אנו חוזרים לסדרת שיעורי **סקירת התנ"ך** מהקיץ האחרון. השיעור הוא דוגמה יפהפיה כיצד יש להתבונן: הוא מציב **שני מודלים** של הקבלת ארבע האינטליגנציות לארבעת הכחות של המח (חכמה, בינה ושני צדדי הדעת) ומשלב ביניהם, כשמתוך השילוב עולות תובנות יפהפיות על הנפש, שמתחברות גם ל**אופי הנכון של לימוד כל חלק מחלקי התנ"ך**.

השיעור השלישי – **נטרח ונהנה** – הוא שיעור במאור עינים, העוסק בהקדמת נעשה לנשמע **מהפן של העבודה הפנימית**. הוא מציע "נעשה" שהוא בעצמו מעין עולם הבא – עבודה בחדוה, התלהבות, אהבה ויראה – ובעקבותיו **קבלת תענוג אלקי לעתיד לבוא**. ממש א מחייה! (נציין שבגליון מובאת התורה הקצרה יותר מבין שתי תורות במאור עינים שהרב לימד השבוע, ולמי שנמצא ברשימת התפוצה יש סיכוי לקבל גם את השניה לפני שבת).

את הגליון מאפיינת תנופת עז – עם שירת "אז" – שנמשכת מהגליון הקודם, והיא מגיעה גם למדור **ביאורי תפלה**. אל תפספסו.

הגליון הוכן לדפוס תוך כדי חגיגת בר־מצוה לנכד חביב של הרב, **משה מנחם מענדל** שי' **ויסגלס** – **מזל טוב מזל טוב**, שיהיה חסיד, ירא־שמים ולמדן וירוו ממנו הוריו וזקניו רוב נחת חסידי.

שבת שלום ומבורך

המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת משפטים הבעל"ט:

נ"ך יומי – עמוס פרקים ד־ט, **עובדיה** פרק א; **משנה – הוריות** פרק ג.

השיעור מוקדש לזכות: **דוד בן מימי**
לרגל הכנסו בעול תורה ומצוות – **י"ט שבט**.
שיגדל להיות **ח**סיד, **יר**"ש ו**למ**דן

שיעור

תיקון המחשבה וההרהור בעבודת הלב

"על שם המחשבה"

קיצור מהלך השיעור

בשיעור שנמסר בשבת האחרונה כעלות המנחה, בזמן החבור בין פרשת בשלח ו**שירת הים** לפרשת יתרו ו**מתן תורה**, נתבאר בעומק סוד **המחשבה העולה בלב ומעוררת לשירה**, מחשבה ששרשה בכתר עליון והיא בעצמה **כח תחית המתים**. מתוך הדברים התפתח מבנה שלם של **מחשבה־הרהור־קול־דבור**. המחשבה והקול ממקדים את ההרהור והדבור המתפשטים בסתמיות, והכל מגיע לתכלית של **'עבודה' בהרהורים טובים** – הרהורים בדברי תורה, יראת שמים וגדולת ה' – המדריכים את הנפש בדרך של **תורה, עבודה וגמילות חסדים**.

א. התעוררות הלב ותחית המתים

סוד ה"עז" – משירת הים למתן תורה

בשבוע שעבר הארכנו על העז שיש בשירת הים[א]. ההמשך לכך הוא פרשת יתרו, שכולה אומרת עז, היות שעל "הוי' עז לעמו יתן"[ב] חז"ל אומרים בפירוש ש"אין 'עז' אלא תורה"[ג]. העז של מתן תורה מתבטא גם בכך שאמרנו "נעשה ונשמע"[ד], נהגנו כ"עמא פזיזא"[ה] – עם עז! – והקדמנו את פינו (בהתחייבות "נעשה") לאזנינו ("ונשמע").

גם שם הפרשה, **יתרו** – שייתר פרשה אחת בתורה[ו] – עולה **ח** (למעלה מהטבע[ז]) פעמים **עז**. חידוש שפרשת מתן תורה נקראת על שם גר צדק, שעבד כל עבודה זרה שבעולם לפני שבא לחסות בצל השכינה – ממש דוגמה של המהפכה הרביעית, שכל התורה נתנת בשבילו. כל הדמות של יתרו אומרת עז – יש לו הרבה עז להגיע למדבר, לקבל את התורה. אחר כך הוא חוזר ומגייר את המשפחה שלו[ח] – הכל בעז. גם העצה שלו נובעת מעז – צריך הרבה

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. י"ג שבט, שבת בשלח תשפ"ו – כפ"ח.

א 'ציוץ' "עזות דקדושה בשירת הים" – נדפס בגליון בשלח.
ב תהלים כט, יא.
ג שה"ש רבה א, כג.
ד שמות כד, ז.
ה שבת פח, א.
ו שמות רבה כז, ח (הובא ברש"י בריש פרשתנו).
ז מהר"ל מפראג בכ"מ (גבורות ה' פמ"ז, תפא"י פ"ב ועוד).
ח רש"י על שמות יח, כז (ע"פ מכילתא).

תעוזה לומר למשה רבינו "נבל תבל"[ט], אתה לא יכול לשפוט את העם לבד. הוא מעביר על משה רבינו בקורת נוקבת, בעזות רבה, ומשה ה"ענו מאד מכל האדם"[י] מקבל את הבקורת ומקיים את עצת חותנו.

ועוד נקודת עז: בהשגחה פרטית אנחנו נכנסים היום, י"א שבט, לשנת ה־**עז** מאז י' שבט תש"י, הסתלקות הרבי הריי"צ. השנה הבאה עלינו לטובה, בתור חסידי חב"ד, היא שנת ה־**עז** — צריכים הרבה עז (שעניינו לכנס את העם למשימות טובות, משימות שצריכות תעוזה, כפי שהסברנו[יא]).

אם כן, ההתבוננות בסודות השירה, והעז שבה — החל מ"אז ישיר"[יב] ("אז" שהוא נשמת ה"עז", כפי שהוסבר) — הם הכנה טובה גם לפרשת יתרו (שהתחלנו כבר לקרוא במנחה).

לקיים את מחשבת הלב

רש"י על "אז ישיר" מאריך להסביר את ה־י של "ישיר", לשון עתיד, ולא מתייחס בגלוי ל"אז":

"**אז ישיר משה**". **אז כשראה הנס עלה בלבו שישיר שירה וכן "אז ידבר יהושע" וכן "ובית יעשה לבת פרעה", חשב בלבו שיעשה לה, אף כאן "ישיר", אמר לו לבו שישיר, וכן עשה "ויאמרו לאמר אשירה לה'". וכן ביהושע כשראה הנס אמר לו לבו שידבר, וכן עשה "ויאמר לעיני כל ישראל". וכן שירת הבאר שפתח בה "אז ישיר ישראל", פירש אחריו "עלי באר ענו לה'". "אז יבנה שלמה במה" פירשו בו חכמי ישראל שבקש לבנות ולא בנה. למדנו שהיו"ד ע"ש המחשבה נאמרה. זהו ליישב פשוטו, אבל מדרשו ארז"ל מכאן רמז לתחיית המתים מן התורה, וכן בכולן, חוץ משל שלמה שפירשוהו בקש לבנות ולא בנה.**

> משה רואה את נס קריעת ים סוף ובאופן ספונטני עולה בלבו המחשבה לשיר – והוא מיד מיישם את מחשבתו הטובה. מכאן אפשר להבין כמה חשוב להקשיב למחשבות הטובות של הלב

רש"י מביא שלש דוגמאות טובות, שכולן שירות — "אז ישיר משה", "אז ידבר יהושע"[יג] ו"אז ישיר ישראל"[יד] — ושתי דוגמאות שליליות, "ובית יעשה לבת פרעה"[טו] (שאין בה את המלה "אז"), שאכן הוא עשה לה בית, ו"אז יבנה שלמה במה"[טז] שבקש לבנות ולא בנה[יז]. בכל הדוגמאות הטובות המחשבה שעלתה בלב התבצעה, והדגש של רש"י הוא שעולה מחשבה בלב (ורמז לקשר ללב: "**אז ישיר**" עולה **לב** במשולש). כבר אפשר להבין מה כאן הכוונה מחשבה — היא לא עולה בראש אלא בלב, היא רצון של הלב, "רעותא דלבא".

הדוגמה הראשונה — הפסוק עליו בא פירוש רש"י — היא "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת להוי'". משה רואה את נס קריעת ים סוף ובאופן ספונטני עולה בלבו המחשבה לשיר — והוא מיד מיישם את מחשבתו הטובה. מכאן אפשר להבין כמה חשוב להקשיב למחשבות הטובות של הלב. הנקודה כאן היא אמירת השירה על ידי משה ובני ישראל בלי ציווי מלמעלה — פשוט כי כך עלה בלב משה בעקבות ראית הנס. בדרך כלל משה רבינו הוא שליח ה', הבטל כולו לה' בבטול במציאות ממש (ק"ו ממלאך[יח] בעת שליחותו[יט]), אבל ישנו

ט שמות יח, יח.
י במדבר יב, ג.
יא שיעור ד' שבט (נדפס בגליון בשלח) תשפ"ה.
יב שמות טו, א.
יג יהושע י, יב.
יד במדבר כא, יז.
טו מלכים־א ז, ח.
טז שם יא, ז.
יז שבת נו, ב.
יח וראה במדבר כ, טז (ובמפרשים שם) שמשה נקרא מלאך.
יט ראה רמב"ן לבראשית יג, יח; תניא אגה"ק כה.

הסימן של תלמיד אמתי שהוא מגיב לראית הנס כמו הרב, שעולה לו באופן ספונטני אותה מחשבה

משה שר באופן ספונטני עם בני ישראל, "אז ישיר משה ובני ישראל" – כולם מתעוררים באופן ספונטני

גם משה כפי שהוא חווה את הנס של ה'[כ] – בלי שליחות־הוראה מיוחדת מה' – ורק עליו אפשר לומר ש"עלה בלבו" (בספונטניות, מצד עצמו). אכן, "'משה משה'[כא] לא פסיק טעמא בגוויה"[כב] – ה' ברא את העולם כדי לייחד את שתי הבחינות הללו של משה.

הדוגמה השניה שמביא רש"י היא מהתלמיד של משה, "אז ידבר יהושע" – רואים מכאן שהסימן של תלמיד אמתי שהוא מגיב לראית הנס כמו הרב, שעולה לו באופן ספונטני אותה מחשבה. אצל משה כתוב "אז ישיר" ואצל יהושע "אז ידבר", למרות שגם מדובר בשירה – כמו שאומרים באידיש 'תגיד־תאמר ניגון' ('אלי, זאגט א ניגון') – "שמש בגבעון דום וגו'"[כג]. ורמז מובהק לשתי הבחינות: **ישיר־ידבר** עולה **משה־יהושע**[כד]! יש שירה בניגון ויש גם מה ששירה כתובה בסגנון של שירה היא בעצם דיבור, דברי שיר שגם כתבם המשורר. בעשר השירות בתנ"ך, בהקבלה לספירות[כה], שירת הים היא כנגד החכמה ושירת יהושע כנגד החסד, שהוא ענף החכמה – הוא הממשיך של משה[כו]. משה שר באופן ספונטני עם בני ישראל, "אז ישיר משה ובני ישראל" – כולם מתעוררים באופן ספונטני (התעוררות שמתחילה ממשה ובאה מכחו לכל ישראל[כז]). לעומת זאת, אצל יהושע לא כתוב ולא משמע שכולם שרו אתו. אפשר לומר שלכן זה "אז ידבר" – הוא שר לה', אבל בכך מדבר־אומר־מגלה את הרגש הפנימי שלו לכל עם ישראל.

הדוגמה השלישית היא שירת הבאר, שמתעוררת באופן ספונטאני מתוך הלב של עם ישראל עצמו. כלומר, לא תמיד המחשבה הטובה נדלקת מכח ה'זרז' של משה (אלא שגם אז יש ניצוץ משה רבינו בכל אחד ואחד[כח], המעורר אותו מבפנים). שירת הים (שבחכמה, כנ"ל) היא מכח משה – וממנה מגיעים מיד למן, שירד (מלמעלה למטה) בזכות משה – ואילו שירת הבאר (שבבינה) היא שירת כנסת ישראל, על הבאר (ה'נשית', שמעלה מ"ן מלמטה למעלה) לה זכינו בזכות מרים[כט].

כח תחית המתים

אחרי הפירוש הזה, "ליישב פשוטו", רש"י מוסיף "אבל מדרשו ארז"ל מכאן רמז לתחית המתים מן התורה, וכן בכולן [חוץ משל שלמה שפירשוהו בקש לבנות ולא בנה]" (וכמובן, גם חוץ מ"בית יעשה לבת פרעה", היינו שב"רמז לתחית המתים" רש"י כן 'מתחשב' דווקא בחיבור של "אז" ל־**י** העתידית). אם יש שני פירושים ברש"י על אותו דבר (הגם שהראשון פשט והשני דרוש) הם ודאי קשורים[ל].

כנראה שמה ש"עלה בלבו" הוא הכח גם של

כ וראה עד"ז גם במלאך במאור עינים ריש פרשת יתרו – הובא ונתבאר במדור מאור עינים בגליון.

כא שמות ג, ד.

כב ע"פ שמות רבה ב, ו; זהר ח"א קכ, ב; ח"ג קלח, א.

כג יהושע י, יב.

כד ממוצע שש התבות "**אז ישיר משה**" "**אז ידבר יהושע**" הוא **אברהם** (**רמח**) ורק ראשי התיבות עולים **חסד** (מדת אברהם), ו"פ (ממוצע כל אות) **זה** (נבואת משה).

כה **אדמה שמים ותהום** מאמר "הקדמה לפרק שירה" הערה מט.

כו שירת יהושע, החסד, יוצאת משירת משה לבדו – שירת האזינו (לשון **אז**) שכנגד הדעת – "האזינו השמים **ואדברה**" (דברים לב, א), כאשר משה לא שר עם העם אלא רק מדבר־מלמד את שירתו לכולם (עד שילמדו את השירה בעל פה, כהוראת הרב המגיד ממעזריטש). בעצם, זו צוואת משה, אותה הוא מעביר ליהושע – שגם ממתיק את הדינים שבו – "שמש [פני משה כפני חמה] בגבעון דום וירח [פני יהושע כפני לבנה] בעמק אילון", וד"ל.

כז וראה השיטות בזה סוטה ל, ב (ונתבאר בלקו"ש חל"א בשלח א).

כח תניא פמ"ב.

כט תנחומא במדבר ב. ובכ"מ.

ל ראה כללי רש"י פ"ד סעיף 18 ובנסמן שם.

תחית המתים. כתוב שתחית המתים היא מ"עצם הלוז"[לא] (רו"ס **עז**, גילוי "חביון עז העצמות"[לב] שמסתתר בעצמות היבשות...). הפירוש בגשמיות שיש כזו עצם, בראש או בסוף עמוד השדרה[לג], אבל ברוחניות "עצם הלוז" היא העצמיות של היהודי, שמתבטאת במחשבה הטובה הזו שעולה בלבו, וממנה מגיעה תחית המתים.

תיקון חזקיהו

כתוב שחזקיהו לא זכה להיות משיח כי לא אמר שירה על הנס הגדול של מפלת סנחריב וכל חילו[לד]. למה חזקיהו לא אמר שירה? כי לא עלה בלבו, הוא לא זכה לגילוי עצם הלוז של עצמו. אם הוא היה אומר שירה לולי גילוי זה, למרות שלא היתה לו התעוררות ספונטנית, מתוך אילוץ חיצוני — זה היה עוד יותר גרוע! על המאמר "הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם"[לה] הסביר[לו] הבעל שם טוב שהם נכשלו משום שניסו לחקות את רשב"י ("עשו כרשב"י) ולא פעולה מנקודת האמת שלהם, לפי מדרגתם. לכן, טוב שחזקיהו לא אמר שירה כשלא עלה בלבו, האילוץ החיצוני והמעושה של השירה היה בעיה יותר גדולה מאי־אמירת השירה. רק שמכיון שהוא לא אמר שירה — הוא לא היה משיח...

> טוב שחזקיהו לא אמר שירה כשלא עלה בלבו, האילוץ החיצוני והמעושה של השירה היה בעיה יותר גדולה מאי־אמירת השירה. רק שמכיון שהוא לא אמר שירה – הוא לא היה משיח...

ידוע שספר דברי הימים בא לפאר וגם לתקן את בית דוד — את דוד המלך עצמו וגם את חזקיהו. הדבר מתבטא בכך שכתוב שם תמיד דויד מלא, בתוספת **י**[לז], וגם לחזקיהו מוסיפים **י** והוא נקרא יחזקיהו[לח]. ה־**י** הזו היא־היא ה־**י** של "אז ישיר", ה־**י** של המחשבה הספונטנית לומר שירה, שהיא מה שחסר לחזקיהו כדי להיות משיח.

ב. מחשבה: הרהור־קול־דבור

"אז י..." – כתר וחכמה

הפירוש שה־**י** היא "על שם המחשבה" מתאים להסבר בקבלה[לט] ש"**מחשבה**" (**חשב־מה**[מ]) היא ספירת ה**חכמה** (**כח־מה**[מא]), סוד ה־**י** של שם הוי' ב"ה. יש כוונה ידועה[מב] במלה **מחשבה** שהיא רת"ס **משה**, שהוא כללות הדעת של נשמות ישראל (הכח של כל יהודי להתקשר ולדבוק בה' אחד יחיד ומיוחד)[מג], והאותיות המשולבות בתוך משה, **ח־ב**, הן ר"ת **ח**כמה־**ב**ינה (המתחברות־מזדווגות על ידי הדעת־עליון של משה). בכל אופן, כאן הדגש הוא שהמחשבה בכללותה היא חכמה (גם דעת־עליון כלולה בחכמה, כנודע[מד]) — **י** של שם הוי'. המחשבה הזו שעולה בלב היא פנימיות החכמה — "פנימיות אבא פנימיות עתיק"[מה], גילוי של משיח[מו] (כנ"ל ביחס לחזקיהו המלך).

לא בראשית רבה כח, ג (ובכ"מ במ"ר).
לב שער מאמרי רשב"י פירוש ספרא דצניעותא פ"א, ע"פ חבקוק ג, ד. וראה גם מאו"א מערכת אלף אות סד.
לג ראה תנחומא חיי שרה ז; לקוטי הש"ס לאריז"ל על ר"ה; הערוך ערך 'לוז'.
לד סנהדרין צד, א.
לה ע"פ ברכות לה, ב.
לו כש"ט (קה"ת) אות ד.
לז ראה רש"י על דברי הימים־א ב, טו (ובכ"מ שם).
לח ראה כלי יקר על בראשית ו, טו.
לט זהר ח"א קכג, א. וראה קהלת יעקב ערך 'מחשבה'.
מ תקו"ז תקון סט (קיב, ב).
מא זהר ח"ג כח, א; לד, א; רלה, ב; זהר חדש לד, א; הקדמת תקו"ז ד, א. ובכ"מ.
מב ראה גם **לחיות עם הזמן** ריש כי תשא; **מעין גנים** ח"א עמ' קלו. ובכ"מ.
מג תניא פמ"ב.
מד ראה ע"ח של"ב פ"א. ובכ"מ.
מה לקו"ת נצבים מט, ד (ע"פ פע"ח שער ק"ש פט"ו. ראה הגהת הרנ"ש לאוצרות חיים שער עתיק פ"ד).
מו שער האמונה פנ"ו (פט, א). ראה מאמר ד"ה "הנה

אם ה־**י** (של שם הוי׳ ב״ה) היא המחשבה? מה הן האותיות **הוה** (של שם הוי׳)? לפני שנסביר, נוסיף שרש״י לא מקשר כאן בפירוש את סוד ה־**י** לתבה הקודמת בפסוק, ״אז״ (בכל שלשת הפסוקים החיוביים שהוא מביא, כנ״ל), אבל ודאי יש קשר. השירה מתחילה ב״אז ישיר״[מז], הפנימיות של ״עזי״ שמוזכר בהמשך, בביטוי ״עזי וזמרת יה״ (שכתוב בתורה[מח], שנוי בנביאים[מט] ומשולש בכתובים[נ] — כמו שרש״י מביא). רש״י מסביר ש״עזי״ אין פירוש העז שלי (כמו בתרגום), אלא ״עז״ (של ה׳) שה־**י** נוספת בו בסגנון של שירה.

ותוספת בדרך רמז: אם עושים סדרה של **א־ז־י** הבסיס הוא מינוס 3 וזו סדרה של חן — **א־ז־י־י־ז־א**. דברנו[נא] על המספר המיוחד 4900 — 70 ברבוע (שהוא המספר היחיד שהוא גם רבוע וגם פירמידה, הפירמידה של 24, סכום כל הרבועים מ־1 ברבוע ועד ל־24 ברבוע, העולה **אמונה־דעת**, כנודע). **עזי** בהכאת אותיות עולה 4900, וגם אם עושים הכאת אותיות של הסדרה הנ״ל מקבלים אותו מספר.

בפנימיות, אם ה־**י** שעל שם המחשבה היא החכמה, מה הוא ה״אז״? הכתר. אין **י** בלי קוצו של **י**, וכאן ה״אז״ הוא הקוצו של **י**, הכתר. בפרט נראה לומר שה־**ז** היינו **ז** תקוני גלגלתא — ההתלבשות של התעוג בתוך הרצון[נב] — וה־**א** היינו הדעת דעתיק, המאירה באוירא דאריך[נג] (שאינו נכלל ב־**ז** תקוני גלגלתא, ודוק),

השייכת לרדל״א, דעת דרדל״א, שהיא היכולת לדעת (דעת) את האמונה (רדל״א)[נד]. להביא את האמונה למודעות (היינו להפוך את ה״עד **דלא** ידע״[נה] של הרדל״א לשם הקדוש **אלד**[נו], שהוא על ידי הדעת דוקא, כמו ״והאדם ידע וגו׳״[נז] וד״ל).

מחשבה־הרהור־קול־דבור

שאלנו: אם ה־**י** כאן על שם המחשבה־החכמה (וה״אז״ הוא הכתר, הקוצו של **י**), מה הן האותיות **הוה**? יש ניב (״מכלול״ בלשון הקבלה[נח], לשון כלולות־זיווג) שחוזר בספרים — כולל בספר התניא כמה פעמים[נט] — ״מחשבה והרהור״[ס]. כאן נאמר שהחכמה היא המחשבה וההרהור הוא הבינה[סא] (הרהור **גם** לשון הריון ברחם האם, וכן הוא סוד אהרן — הבינה ביחס למשה בחכמה[סב] — שנקבר **ב**הר ההר). מה יהיו אחר כך ה־**וה**? יחוד קול־דבור, יחוד ידוע[סג].

בסוד ה׳ ליראיו ח״ב עמ׳ קכו.

נד יחוד **אמונה־דעת**, **כד** ברבוע, כנ״ל.

נה מגילה ז, ב.

נו ראה **חסדי דוד הנאמנים** ח״ז עמ׳ 229; **שעשועים יום יום** ויחי יום ה; **מעין גנים** ח״ג מאמר ״הוד שבהוד״ עמ׳ רכח.

נז בראשית ד, א.

נח ראה פרדס רמונים שער ח פ״ד; **שיעורים בסוד ה׳** ח״א כללי השערים פ״ה.

נט ראה פ״ט, פ״כ, פכ״ג (כדלקמן), פכ״ז, פכ״ח, שער היחוד והאמונה פי״א, אגה״ק יט.

ס ורמז: **מחשבה הרהור** בהכאה פרטית עולה 4312, 56 (ז״פ **אז**, כחזרות המלה בשירת הים ושירת דבורה) פעמים **עז**, העולה ז״פ פעמים **יתרו** (ששבעה שמות היו לו).

סא אמנם בזהר (ח״ג רכט, ב) כתוב הפוך, הרהור בחכמה ומחשבה בבינה, אך קל ליישב – שהרי רש״י כאן כותב בפירוש שה־**י**, חכמה, על שם המחשבה נאמרה – שמחשבה היא סוד ״הבן בחכמה״ והרהור סוד ״חכם בבינה״, ודוק. וראה לקו״ת (אריז״ל) בראשית ד״ה ״למה התחילה תורה בב׳״ שמחשבה־הרהור־דבור־מעשה הם כנגד אבי״ע (ועל יסוד דבריו האריך בשם משמואל ליל א׳ דחנוכה תרע״ו כיצד ההרהור נושא את המחשבה כשמן לגבי אור הנר). וראה גם בלשם (הקדמות ז, ב) בפירוש בשם הגר״א שמחשבה־הרהור הם או״א (וכתב שם ״שההרהור הוא פעולת המחשבה ונתגלה כח המחשבה על ידי ההרהור״ – **כח** המחשבה הוא סוד **כח־מה**, **חכמה**, כנ״ל בפנים).

סב ראה עמק המלך שי״א פי״ד; רמ״ע מפאנו מאמר ״שבתות ה׳״ ח״ו; מגלה עמוקות פרשת בהעלתך.

סג ראה גם זהר ח״א נ, ב; ח״ג רכח, ב; ע״ח ש״ד (אח״פ) ישכיל עבדי״ תשי״ד.

מז כמלה בפני עצמה, המלה ״אזי״ מופיעה רק שלש פעמים בתנ״ך, בראש שלשה פסוקים רצופים (ג־ד־ה) בפרק קכד בתהלים (הפרק של הרבי מליובאוויטש השנה): ״אזי חיים בלעונו בחרות אפם בנו. אזי המים שטפונו נחלה עבר על נפשנו. אזי עבר על נפשנו המים הזידונים״!

מח שמות טו, ב.

מט ישעיה יב, ב.

נ תהלים קיח, יד.

נא בשיעור יא שבט, שטרם נדפס.

נב לקו״ב לשער היחוד אות א.

נג ראה המשך תער״ב ספרכ״ג ואילך, פשנ״א ועוד. וראה בארוכות **חסדי דוד הנאמנים** ח״ה עמ׳ 184 ואילך; **שיעורים**

במבנה הזה — מחשבה־הרהור־קול־דבור[סד] — אין מעשה. זהו מבנה שמתאים למה שלמדנו בתניא בימים האחרונים במעלת המחשבה והדבור על המעשה — "המחשבה וההרהור בד"ת שבמוח וכח הדבור בד"ת שבפה שהם לבושי' הפנימים של נפש האלהית וכ"ש נפש האלהית עצמה המלובשת בהם כולם מיוחדים ממש ביחוד גמור ברצון העליון ולא מרכבה לבד"[סה] (כשמעלת המחשבה והדבור בדברי תורה על מעשה המצוות היא כמעלת משה רבינו על "האבות הן הן המרכבה"[סו], כנודע[סז]).

שוב, יש כאן שני יחודים, יחו"ע של **י־ה** במחשבה ויחו"ת של **וה** בדבור. כתוב[סח] שעמלק בא להפריד בין היחוד העליון ליחוד התחתון. בסוף הפרשה משה רבינו שולח את יהושע להלחם בעמלק — יש אמנם גם בקורת[סט] על כך שמשה לא יצא להלחם בעצמו, אבל בכך הוא גם מכין אותו לתפקיד שלו להכנס לארץ[ע], להתנהג כמו רבו משה (להמשיך את ה"אז ישיר משה" ב"אז ידבר יהושע", כנ"ל).

מחשבה וקול – מיקוד ההרהור והדבור

מה ההבדל בין מחשבה להרהור? מכירים את המושג הרהורי עבירה, אבל יש גם מחשבות זרות — שני המושגים יכולים להיות גם בקדושה

> מה ההבדל בין מחשבה להרהור? מחשבה היא ממוקדת, היא חושבת איך להוציא דבר־מה מן הכח אל פועל, הרהור הוא בעצם התגלות והתפשטות כח המדמה שבבינה – שאינו עושה פרות בפועל

וגם ההיפך. בפשט, מחשבה (לפי פירש"י הנ"ל) היא ממוקדת, היא חושבת איך להוציא דבר־מה מן הכח אל פועל (כמ"ש "כֻּלם בחכמה [במחשבה] עשית [בפועל]"[עא]), בניגוד להרהור (שהוא בעצם התגלות והתפשטות כח המדמה שבבינה — עד שהוא, בניגוד למחשבה, קיים גם בשינה[עב] — שאינו עושה פרות בפועל[עג]). אפשר להרהר בסיפורי צדיקים, והדבר ודאי פועל פעולה גדולה של טהרה בנפש — טהרה שייכת לבינה[עד] — אבל הוא לא מחשבה ממוקדת כנ"ל. על מחשבה כתוב "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה"[עה] — הכוונה למחשבה ממוקדת (מחשבה של רצון לעשות בפועל דבר טוב, מצוה). על הרהור טוב, עם כל המעלות שלו, לא שייך לומר כך. כתוב ש־י ו־**ה** עילאה היינו צמצום והתפשטות[עו] — המחשבה היא הצמצום־המיקוד, שמכוון גם את כל ההתפשטות של ההרהורים אחר כך (בסוד

פ"א.

סד ורמז: **מחשבה־הרהור־קול־דבור** עולה 1119 (**אברהם** במילוי), היינו "**שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד**" (1118) ע"ה (ואם נחליף הרהור ב"**הר ההר**", כנ"ל בפנים, יהיה שוה בדיוק 1118).

סה תניא פכ"ג.

סו בראשית רבה מז, ח; שם פב, ז; זח"ג כח, ב.

סז חנה אריאל בראשית ד"ה "וכל שיח השדה". ובכ"מ.

סח תו"א פה, ב. ובכ"מ.

סט ראה רש"י לשמות יז, יב (עפ"י מכילתא עמלק א).

ע ראה שמות רבה כו, ג.

עא תהלים קד, כד. מבואר בתניא (שער היחוד והאמונה פ"ט) שחכמה עילאה היא העשיה של ה', והמשמעות היא לא רק שהיא הדרגה הכי נמוכה (כמשמעות הדברים הכללית שם), אלא כפשוטו - שחכמה עילאה (על ידי מחשבת החכמה דווקא) היא מעשה בפועל.

עב מאמרי אדה"ז נביאים עמ' רד; מאמרי אדה"א נ"ך עמ' קה.

עג שעל כן "**מחשבה מועלת**" (סנהדרין כו, ב. ראה גם שיעור כ' מנחם־אב תשע"ה. ובכ"מ) - בגימטריא "**יפוצו מעינֹתיך חוצה**" (משלי ה, טז), "**אורו של משיח**" (בראשית רבה פה, א; פסיקתא רבתי לו. ובכ"מ) - בעוד "הרהור לא עביד מידי" (זהר ח"ג קה, א). אכן, ההרהור לא עביד **מידי** באופן **מידי** (מיד), אלא בסוד **הריון** (כנ"ל בפנים) שעתיד ללדת כעבור זמן העֻבּר. ההבדל בין הפעולה המידית של המחשבה לפעולה העתידית של ההרהור הוא כיחס החכמה (מהירות האור) והבינה (מהירות הקול), קדימת הברק לרעם, כנודע.

עד ראה ספר הליקוטים דא"ח צ"צ ערך 'טהור', וש"נ.

עה ע"פ קידושין מ, א.

עו לקו"ת בשלח א, א.

יחוד או"א, חו"ב)[עז].

מה היחס בין קול ודבור? הקול מכוון את הדבור, דואג שהוא יתפשט בכיוון מסוים — כמו המיקוד של המחשבה את ההרהור. **י־ה** הם צמצום־התפשטות ו־**וה** הם המשכה־התפשטות — המשכה היא כמו קו, קול הוא לשון קו (**קו ל...**)[עח], שממקד־ממשיך את ההתפשטות של הדבור לכיוון מסוים. לפי זה יתפרש לנו "קול מעורר הכוונה"[עט] לא רק על כוונת הלב, אלא גם כוונת־הדבור עצמו, שיהיה מכוון לתכלית הרצויה.

הרהורי תיקון הברית

כמו שאמרנו, הצמד של מחשבה והרהור חוזר כמה פעמים בתניא, וצטטנו דוגמה אחת מהחת"ת של הימים האחרונים, במעלת המחשבה והדבור ביחס למצוות שבמעשה (כמו המבנה שעשינו כאן, כנ"ל). לפני הציטוט שהבאנו אדמו"ר הזקן כותב אודות "המוח שמהרהר בד"ת וי"ש ובגדולת ה' ב"ה"[פ]. זהו עיקר ה'עבודה' של השיעור היום.

קודם כל, מה הצירוף? אם נתבונן בהם בחג"ת, באבות, "דברי תורה" שייכים לתפארת (**ו**), עמודא דאמצעיתא, יעקב אבינו; יראת שמים שייכת לגבורה, ליצחק אבינו; וגדולת ה' שייכת כמובן לחסד, "הגְּדֻלָּה"[פא], מדת אברהם אבינו. מה הצירוף? הסדר ההפוך — **והי**, הצירוף של היסוד. ההרהורים האלה הם תיקון הברית.

הלכה, מוסר וחסידות — תורה, עבודה וגמ"ח

אפשר להבין מה הכוונה להרהר בדברי תורה. על גדולת ה' כתוב "'לך הוי' הגְּדֻלָּה' זה מעשה בראשית"[פב], אז אפשר לומר שהכוונה להרהר בגדולת ה' בבריאה. אבל מה הכוונה להרהר ביראת שמים?

יש שלשה סוגי ספרים. דברי תורה הם כל המשנה, הגמרא, ההלכה — הנגלה שבתורה שצריך ללמוד ולהרהר בו תמיד. תלמיד חכם אמתי כל הזמן מהרהר בדברי התורה שהוא לומד — גם בתפלה הוא מחליף פרה בחמור[פג]...

מהם ספרי היראה (כלשון הקדמת התניא)? ספרי מוסר. יראת שמים בהרחבה היא כל המוסר — גם להיות מוסרי, להיות בסדר בין אדם לחברו. אנחנו מסבירים שיראה היא רגישות[פד] — רגישות שמתבטאת גם בין אדם למקום ועוד יותר בין אדם לחברו. בעצם, להרהר ביראת שמים זה לעשות חשבון נפש — האם הייתי מספיק מוסרי, האם הייתי מספיק רגיש, האם אני נוהג נכון גם בין אדם למקום וגם בין אדם לחברו.

בהרחבה, נאמר שיראה היא עמוד העבודה בכלל. "על שלשה דברים העולם עומד — על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים"[פה] (בסדר של תפארת־גבורה־חסד[פו], כמו כאן). כל העבודה שייכת לקו שמאל — "ועבד הלוי הוא"[פז]. לפעמים מסבירים שהיראה כלולה באהבה, שהרי היא מצות עשה וכל מצוות עשה יוצאות מאהבה — כך מסביר רבי הלל[פח]. אבל כאן נגיד הפוך, שגם האהבה — "לית פולחנא

עז בלשון בעלי הנגלה, ראשי הישיבות, מחשבה והרהור הם על דרך מחשבה (שנקראת גם "כוונה" ו"גמר בלבו") והתרצות (שנקראת בפירוש גם הרהור) - ראה קובץ יסודות וחקירות ערך 'מחשבה והתרצות' וש"נ - ובצפנת פענח (הובא במפענח צפונות פי"ג ס"ג) ישנם אפילו 'דריי דינים', רצון (מחשבה), הסכמה ואי־מחאה (היינו שישנם שני סוגי הרהור - סוד הר־הור - שיש לכוונם כנגד בינה ותבונה, "בינה עד הוד [הסכמה] אתפשטת", כאשר "הוד שבהוד" הוא רק אי־מחאה, וד"ל).

עח ראה לקוטי הלכות אה"ע הלכות פו"ר ה"ג סעיף לג.

עט ראשית חכמה שער הקדושה פט"ו ובשל"ה בכ"מ (מובא בשמו בבאה"ט או"ח תרמג, א).

פ תניא פכ"ג.

פא דברי הימים־א כט, יא.

פב ברכות נח, א.

פג ובדרך צחות - תלמיד חכם המחליף **פרה** ב**חמור** מחליף "כלל ו**פרט**" ב"קל ו**חומר**".

פד חוברת **עדון המדות** עמ' י. ובכ"מ.

פה אבות פ"א מ"ב.

פו ראה זהר ח"א קמו, ב.

פז במדבר יח, כג. ראה זהר ח"א קנד, ב, ומבואר בלקו"ת קרח נה, ב.

פח ראה סוף פלה"ר בראשית בריש ד"ה "חנוך לנער".

כפולחנא דרחימותא"[פט] — נכללת ביראת שמים[צ], שהיא "ראשית העבודה ועיקרה ושרשה"[צא]. להרהר ביראת שמים זה לחשוב על עניני 'עבודה' ולעשות בהם חשבון נפש, המאופיין ביראה — יראת חטא שמא אהבתי איני כדבעי וכיו"ב.

ההרהור בגדולת ה' שייך לספרי החסידות, שמדברים על גדולת ה' בה צריך להתבונן. אבל לפי ההקבלה לתורה־עבודה־גמ"ח נגיד שעיקר ההרהור בגדולת ה' הוא ההרהור במגמה של "והלכת בדרכיו"[צב] — לראות את גדולת ה' בטוב שהוא מיטיב לעולם ולהתנהג כמוהו. אברהם אבינו הוא "הגדול בענקים"[צג], 'הגדול במעניקים' — שעושה לכולם טוב, מתוך ההליכה בדרכי ה'.

ורמז: שלשת סוגי הספרים שהזכרנו — **הלכה־מוסר־חסידות** — עולים "**יברכך** [גדולת ה', מה שהוא 'עצם הטוב' ו'טבע הטוב להיטיב'[צד], בחינת אברהם] **הוי'** [יראת שמים, יצחק, לו נאמר לעתיד לבוא מה שנאמר בפשט על ה' 'כי אתה אבינו'[צה]] **וישמרך** [שמירת התורה והמצוה, שמירת דברי תורה בלב[צו]]"[צז].

> איך יתכן שהרהור בתשובה בשניה אחת יעשה אותו צדיק? ההרהור הזה מגלה את העצם שלו, ש"ועמך כֻּלם צדיקים", שבאמת הוא צדיק גמור

הרהור תשובה

[יש הרהור בתשובה — שמא הרהר בתשובה.] כן, בהלכות קידושין — "המקדש אשה על מנת שאני צדיק גמור [ונמצא שהוא רשע גמור]"[צח] היא ספק מקודשת, שמא הרהר בלבו בתשובה. אם היינו יודעים בוודאות שהרהר בתשובה — ודאי היה צדיק (וודאי מקודשת).

האחרונים שואלים[צט] איך יתכן שהרהור בתשובה בשניה אחת יעשה אותו צדיק? ההרהור הזה הוא לא מחשבה ממוקדת — לא שקבל החלטה טובה, בפרטיות כל עניניו, להיטיב את דרכו ולהתנהג אחרת — אלא הרהור כללי בלבד (מעתה אהיה צדיק!). צריך לומר שהרהור לעומת מחשבה הוא כמו "העלם וגילוי" לעומת "עצם והתפשטות"[ק]. ההרהור הזה מגלה את העצם שלו, ש"ועמך כֻּלם צדיקים"[קא], שבאמת הוא צדיק גמור.

מוסבר אצלנו[קב] ש"עצם והתפשטות" זה זכרי ו"העלם וגילוי" זה נקבי — היחס כאן של חכמה ובינה. [הרב הסביר הרבה פעמים[קג] שההרהור בתשובה בא מצד האשה שהוא מקדש, מהצד הנקבי...] כן, הוא התאהב בצדיקה ורוצה לקדש אותה, ולכן צריך להיות צדיק גמור (ובזכותה כך באמת יהיה, שהרי "הכל מן האשה"[קד]). זה הלעומת־זה של גוי שמתגייר בשביל לשאת אשה — שזה פסול[קה]. אצל היהודי ההרהור מגלה את העצם שלו, שבאמת הוא טוב. אצל גוי זה לא עובד — כי זה לא העצם שלו.

פט זהר ח"ג רסז, א.

צ ורמז: **יראת שמים** עולה **אהבה** פעמים **עז** - אהבה עזה!

צא תניא פמ"א. לפי יוסברו הסדר והסמיכות של "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" (אחדות וגדולת ה', מדת אברהם, "אחד היה אברהם"), "ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" (תכלית האהבה, שנכללת כאן ביראת שמים של יצחק, שדווקא הוא האוהב את ה' עד כדי מסירות נפש בעקדה), "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך" (דברי תורה, עניינו של יעקב, המקיים גם הלאה "ושננתם לבניך"), ודוק היטב.

צב דברים כח, ט.

צג רש"י על יהושע יד, טו (ומפורש במסכת סופרים כא, ט).

צד ראה ע"ח שער הכללים רפ"א; עמק המלך שער שעשועי המלך רפ"א; תניא, שער היחוד והאמונה פ"ד.

צה ישעיה סג, טז. שבת פט, ב.

צו ראה ספרא אמור ט. ובכ"מ.

צז במדבר ו, כד.

צח קידושין מט, ב.

צט ראה בית יהודה (לר"י ב"ר ניסן) על אתר.

ק סידור עם דא"ח ד"ה "ועוד יש לפרש" מח, א ואילך. מבואר באריכות בלקו"ב לשער היחוד פ"ג.

קא ישעיה ס, כא.

קב הקדמת **בעתה אחישנה** עמ' כח הערה מ.

קג ראה לדוגמה שיעור כ"ט תמוז תשע"ח.

קד בראשית רבה יז, יב.

קה יבמות כד, ב.

ניגון

579 | ח' אלול תשפ"ד

שיעור

סקירת התנ"ך (8)

אינטליגנציות משולבות בלימוד התנ"ך

קיצור מהלך השיעור

בקיץ שעבר נמסרה סדרת שיעורים הסוקרת את **התנ"ך**. השיעורים שנמסרו באנגלית, במגמה להאיר את **אור ה' לכל באי עולם**, והיו מבין הלומדים מי שהעידו שהם פותחים להם צהר ללימוד והוראת התנ"ך **בגישה חדשה**. אחרי הפסקה ארוכה בפרסום, אנו זוכים לפרסם שיעור נוסף. השיעור מפתח נושא שכבר נפתח בסדרה – חלוקת התנ"ך כנגד **חב"ד** ו**ארבע האינטליגנציות** השונות המקבילות לחב"ד. החידוש העיקרי הפעם הוא שילוב בין שתי הקבלות שונות של ארבע האינטליגנציות, המניב **הגדרות חדשות** ומחודדות יותר בנפש, ומחבר אותן ל**אופי הלימוד השונה** שמתאים לחלקים השונים של התנ"ך.

משלי – ספר יחסי אנוש

בשיעורינו הקודמים על התנ"ך[א], הסברנו כי ספר משלי, הספר השני בכתובים, הוא מוסר ודרך חיים טובה שמלמד אב לבנו. לא הזכרנו שיש מוטיב עיקרי נוסף השזור כחוט מקשר לכל אורך הספר – העיסוק במערכות יחסים בין אנשים (לטוב ולמוטב, מערכות יחסים טובות ומערכות יחסים שליליות). את כל שאר העקרונות שהאב מנסה להעביר לבנו מלווה הלימוד כיצד להתייחס לזולת.

הקשר הבין־אישי שייך לספירת הדעת (שפנימיותה כח היחוד[ב]), שמופיעה בתורה בהקשר של חיבור וקשר (החל מהמפגש בין האדם ואשתו, "והאדם ידע את חוה אשתו"[ג]). עיקר דעת אדם הוא לדעת כיצד להתייחס נכון לזולת, לקרוביו ולסובבים אותו.

הדבר מתאים למרכזיות של ספר משלי

נרשם ונערך באנגלית על ידי משה גנוט. התרגום נערך על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה. י"ד סיון פ"ה – כפ"ח (הקלטה באנגלית).

א ראה שיעור מספר 5 – נדפס בגליון חקת תשפ"ה.

ב תניא סופ"ג. ראה התוועדות כ"ד טבת תשפ"ה.

ג בראשית ד, א.

חכמה היא אינטליגנציה שכלית, שכן זו האינטליגנציה הנדרשת כדי ללמוד ולשנן כראוי את התורה, עם כל **תריג** מצוותיה, ולהבין מה התורה באמת מורה לנו לעשות

בכתובים, חלק התנ"ך המקביל בכלל למח הדעת, כפי שהוסבר בשיעורים הקודמים. נחזור על תמצית הדברים, לאור השיעורים הקודמים, ונרחיב עוד בקשר בין הדעת לכתובים בכלל ולספר משלי בפרט[ד]:

תורה־נביאים־כתובים – חכמה־בינה־דעת

נחזור על ההקבלה של התנ"ך לכחות החב"ד:

החלק הראשון של התנ"ך, חמשה חומשי תורה, מקביל למח החכמה — הכח השכלי הראשון.

החלק השני, נביאים, מקביל למח הבינה — הכח השכלי השני.

החלק השלישי של התנ"ך, כתובים, מקביל למח הדעת, הכח השכלי השלישי.

מבחינה אנטומית, החכמה והבינה מקבילות לשתי האונות — החכמה לאונה הימנית והבינה לאונה השמאלית — והדעת ממוקמת באמצע בצד האחורי, בחלק המח שממנו יוצא עמוד השדרה. מכיון שהדעת עומדת באמצע, בין הימין והשמאל, היא מתחלקת בעצמה לשני צדדים — צד ימין ("עטרא דחסדים"), שהוא זכרי יחסית, וצד שמאל ("עטרא דגבורות"), שהוא נקבי יחסית.

סוגי אינטליגנציה

קיימים ארבעה סוגי אינטליגנציה בנפש — שכלית (אינטלקטואלית), רגשית (אמוציונאלית), אינטואיטיבית ויצרית (אינסטינקטיבית). את ארבע האינטליגנציות מתבקש להקביל לארבעת הכחות השכליים שהוזכרו — חכמה, בינה, צד ימין של הדעת וצד שמאל של הדעת. אך יש שתי דרכים שונות לעשות זאת[ה]:

לפי המודל הראשון, חכמה היא אינטליגנציה שכלית, שכן זו האינטליגנציה הנדרשת כדי ללמוד ולשנן כראוי את התורה, עם כל **תריג** מצוותיה, ולהבין מה התורה באמת מורה לנו לעשות — "אורייתא מחכמה נפקת"[ו]. לפי מאמר הזהר "בינה לבא"[ז] (לעומת "חכמה מוחא"), הבינה היא האינטליגנציה הרגשית. לפי זה, שני צדי הדעת הם אינטליגנציה אינטואיטיבית ואינטליגנציה יצרית.

חכמה	אינטלקטואלית
בינה	אמוציונאלית
דעת־ימין	אינטואיטיבית
דעת־שמאל	אינסטינקטיבית

המודל השני מתאים להקבלה הנפוצה יותר של האונה הימנית של המח לאינטליגנציה אינטואיטיבית והאונה השמאלית של המח לאינטליגנציה שכלית[ח]. לפי זה, שני צדי הדעת שבחלק האחורי של המח יקבילו לאינטליגנציה רגשית ואינטליגנציה יצרית.

חכמה	אינטואיטיבית
בינה	אינטלקטואלית
דעת־ימין	אמוציונאלית
דעת־שמאל	אינסטינקטיבית

בשני המודלים יש חפיפה רק בנוגע לצד השמאלי של הדעת, שמקביל תמיד לאינטליגנציה

ד וכמה רמזים: **כתובים־דעת** עולה 952, ז"פ **קול** (סוד **ז** קולות מתן תורה שבפרק כט בתהלים), **יום** פעמים **טוב**, **רחל** פנים ואחור. **משלי־דעת** עולה 854, ז"פ **זלפה**, **אני** פעמים **דוד**, "**יברכך הוי' וישמרך**" (במדבר ו, כד). ביחד עולה 1806, **אהיה** פעמים **אלהים**. **כתובים־משלי־דעת** עולה 1332, יהלום 36 (36 פעמים 37), פסוק הכותרת של עשרת הדברות "**וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר**" (שמות כ, א). סופי התיבות עולים 450 (הרבוע הכפול של **י־ה**) ושאר האותיות עולות 882, **אמת אמת** (הרבוע הכפול של **אהיה־יהו**), ודוק.

ה וראה גם בשיעורי 3־4 בסדרה זו – מ"י סיון (נדפסו בגליון שלח) תשפ"ה.

ו זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

ז הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

ח ראה לדוגמה שיעורי ז' כסלו וכ"ג אדר תשע"א; אל עולם הקבלה פ"ז. ובכ"ד.

היצרית. כל אחד משלשת הכוחות השכליים האחרים מקביל בשני המודלים לאינטליגנציות שונות. כאשר נתבונן כיצד שתי האפשרויות לגבי כל אחד מהם יכולות להתאחד ההבנה שלנו במהותם תעמיק, ומתוך כך נבין טוב יותר גם את מהות שלשת חלקי התנ"ך ואת המשמעות העמוקה של ספר משלי.

האינטליגנציות הכפולות: שכל אינטואיטיבי ורגשות שכליים

לפי שתי ההקבלות השונות, מח החכמה מקביל הן לאינטליגנציה האינטואיטיבית והן לאינטליגנציה השכלית. לשילוב שלהן נקרא אינטליגנציה אינטואיטיבית־שכלית, היכולה לתאר אדם משכיל החושב, לומד וחוקר רבות, אך מעל לאינטליגנציה השכלית שלו הוא ניחן גם באינטואיציה חזקה (כאשר האינטואיציה נמצאת תמיד מעל השכל).

כיוון שהחכמה מקבילה לחמשה חומשי תורה, פירוש הדבר שכדי להעריך ולהפנים באמת את חוקי התורה ומצוותיה על הלומד להיות בעל שכל אינטואיטיבי, בנוסף להשקעה הרבה שלו בלימוד האינטלקטואלי הרגיל.

כדי להעריך ולהפנים באמת את חוקי התורה ומצוותיה על הלומד להיות בעל שכל אינטואיטיבי, בנוסף להשקעה הרבה שלו בלימוד האינטלקטואלי הרגיל

בדומה לכך, מח הבינה מקביל הן לאינטליגנציה השכלית והן לאינטליגנציה הרגשית. לשילוב שלהן במח הבינה נקרא רגש שכלי. רגש שכלי אינו אינטליגנציה רגשית פשוטה, שעניינה רגשות הלב, שכן הוא מתייחס לרגשות שנמצאים בתוך השכל עצמו — האינטליגנציה השכלית 'הרה' עם רגשות (כפי שעוד יורחב). בחסידות מוסבר[ט] שהמדות־הרגשות שבשכל הם הנטיה שלו לפסק ההלכה.

כך, יתכנו שני חכמים גדולים, בעלי מוחות כבירים, שאינם מסכימים זה עם זה — אחד נוטה לפסוק בדרך כלל לקולא והשני נוטה לפסוק בדרך כלל לחומרא. הדוגמה המובהקת והמפורסמת ביותר לכך היא הלל ושמאי ותלמידיהם. אם שניהם חכמים באותה מדה, אינטליגנטיים ויודעים את כל התורה ומכירים את אותן העובדות — מאיפה מגיעות הנטיות השונות בפסיקה? כאן מקומם של הרגשות הקיימים בשכל — אלו כלל לא רגשות של הלב, אלא רגשות עמוקים בתוך המח עצמו, נטיה שלו לצד ימין, להקל ולהתיר, או לצד שמאל, להחמיר ולאסור.

לפי ההקבלה של הבינה לנביאים, הלימוד הנכון בנביאים הוא באמצעות רגש שכלי. בעוד חמשה חומשי תורה נתפסים כדבר ה' שמופיע ב'שקיפות', בנבואת משה "זה הדבר אשר צוה הוי'"[י] — והתפיסה השכלית של משהו אלקי דורשת אינטואיציה שלמעלה מהשכל — בנבואות הנביאים יש הרבה יותר משקל לאישיות ולסגנון של כל נביא[יא] (ש'רואה' את ה' משתקף לו דרך שרש נשמתו[יב]), ולכן גם האפשרות להבין ולהפנים את הנבואות תלויה בשימוש בנטיות השכליות של הלומד.

ליתר דיוק, כשהנביא מקבל נבואה הוא בטל לחלוטין — דבר ה' מופיע בנשמתו במילים ואותיות והוא כתלמיד שיושב לפני רבו, שעליו לבטל את כל הנחות היסוד הקודמות שלו[יג]. בשלב הזה הכל נתפס באינטליגנציה השכלית

ט לקו"ב לשער היחוד אות ב.

י שמות טז, טז ו־לב; לה, ד; ויקרא ח, ה; ט, ו; יז, ב; במדבר ל, ב; לו, ב. ראה רש"י על במדבר ל, ב (ע"פ ספרי מטות).

יא ראה סנהדרין פט, א.

יב ראה גם קדושת לוי תרומה ד"ה "ככל אשר".

יג ראה מאמרי אדה"ז תקס"ז עמ' קלג ו־קמד. ובריבוי מקומות בדא"ח.

שלו, ללא הרגשות הסובייקטיביים שלו. הנביאים אכן מתווכחים לעיתים עם ה' על בסיס רגשותיהם, במיוחד כאשר ה' אומר להם לנבא רע על ישראל, ואז על ה' להכריחם לנבא רע. הדבר בולט בנבואות ירמיהו ויחזקאל בנוגע לחורבן הבית הראשון הקרב ובא[יד]. ובכל זאת, הנבואה עצמה מגיעה מלמעלה, וכאשר הנביא מקבל אותה הוא אינו שולט בישותו הפיזית[טו]. אבל תפקיד הנביא הוא להנבא לעם ישראל, להוכיח אותו ולהעביר לו את דבר ה', ובשלב של העברת הנלמד הלאה באים לידי ביטוי הרגשות השכליים של התלמיד־הנביא, הנטיות השכליות והסגנון האישי שלו בתפיסת הדברים.

הנביאים אכן מתווכחים לעיתים עם ה' על בסיס רגשותיהם, במיוחד כאשר ה' אומר להם לנבא רע על ישראל

או"א עילאין וישסו"ת

מה ההסבר הפנימי? במושגי הקבלה[טז], כל אחת מהספירות חכמה ובינה כוללת שני פרצופים — הבט עליון והבט תחתון. הפרצוף העליון של החכמה נקרא אבא עילאה, הפרצוף העליון של הבינה נקרא אמא עילאה, הפרצוף התחתון של החכמה נקרא ישראל סבא והפרצוף התחתון של הבינה נקרא תבונה (כך, בתנ"ך, חכמה־בינה־דעת מופיעות לעתים קרובות כחכמה־תבונה־דעת[יז]). שתי האינטליגנציות המקבילות לכל אחת מהספירות הללו, לפי שני המודלים, הן בעצם שני הפרצופים:

בספירת החכמה, פרצוף ישראל סבא הוא ההבט השכלי יותר — האינטליגנציה השכלית, המתבטאת בלימוד השכלי עצמו. פרצוף אבא עילאה הוא ההבט שיש בחכמה שהוא בעצם למעלה מהשכל (כמו שכתוב בתניא[יח]), האינטליגנציה האינטואיטיבית של החכמה, שצריכה לשרות מעל הלימוד השכלי ולכוון אותו.

בספירת הבינה, פרצוף אמא עילאה הוא האינטליגנציה השכלית הטהורה של הבינה. אבא עילאה ואמא עילאה מכונים "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"[יט] — אמא עילאה 'מיושרת' עם אבא עילאה, אך במובנים מסוימים היא משקפת את ההבט התחתון של החכמה (ישראל סבא), האינטליגנציה השכלית שלה[כ]. המשל לתבונה הוא רחם האם, בו מתפתח העובר העתיד להוולד. בנפש, העובר הגדל ברחם הבינה מייצג את מדות הלב, הכוללות את שלשת הרגשות הבסיסיים, חסד־גבורה־תפארת (אהבה־יראה־רחמים), ואת שלש המדות התחתונות הפועלות במציאות, נצח־הוד־יסוד (בטחון־תמימות־אמת), כך שהעיקר במח התבונה הוא הרגשות הכלולים בשכל — האינטליגנציה הרגשית (אלא שאמא עילאה — שנקראת גם סתם בינה — והתבונה הן שני הבטים של אותו פרצוף, כך שהאינטליגנציה הרגשית המדוברת כאן היא הרגשות השכליים, כפי שהוסבר).

לב אחד ושתי כליות

גם לצד הימין של מח הדעת היו שתי אפשרויות של הקבלה — אינטליגנציה אינטואיטיבית או אינטליגנציה רגשית. כשהקבלנו את צד הימין של הדעת לאינטליגנציה רגשית הסברנו זאת בכך שהדעת היא זו שלמעשה מולידה את הרגשות מתוך השכל. הדעת — "מפתחא דכליל שית"[כא] — מולידה

יד ראה לדוגמה ירמיה כ, ז־ט; יחזקאל ג, יד.

טו רמב"ם הלכות יסודי התורה פ"ז ה"ב.

טז ראה לדוגמה פע"ח שער התפילין פט"ז. ובכ"מ.

יז שמות לא, ג; לה, לא; מלכים־א ז, יד; משלי ב, ו.

יח תניא פי"ח.

יט ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג, א.

כ וכך, בעצם, כשם שיש קשר 'מאונך' בין האינטליגנציה האינטואיטיבית והאינטליגנציה השכלית, כהבט העליון והתחתון של החכמה (אבא עילאה וישראל סבא), כך יש גם קשר 'מאוזן' ביניהן, כהבט העליון של החכמה (אבא עילאה) וההבט העליון של הבינה (אמא עילאה), ודוק.

כא זהר ח"ב קעז, א.

את כל שש מדות הלב, אך בפרט הכח להוליד את שלש המדות העליונות, הרגשיות (חסד־גבורה־תפארת), הוא צד ימין של הדעת והכח להוליד את המדות התחתונות, המוטבעות־אינסטינקטיביות (נצח־הוד־יסוד), הוא צד שמאל של הדעת. ואכן, בשני המודלים צד השמאל של הדעת הקביל לאינטליגנציה היצירית, האינסטינקטיבית.

בהקבלה לגוף, הסברנו[כב] שצד שמאל של הדעת מאיר במיוחד לכבד ואילו צד ימין מאיר לכליות (ובמובן גבוה יותר ללב). האדם נולד עם כבד אחד ועם שתי כליות (וגם בלב עצמו יש שני צדדים, שני חדרים, שלכל אחד מהם תפקוד עצמאי[כג]). הדבר משקף את העובדה שצד שמאל של הדעת זוכה להקבלה אחת, אינטליגנציה יצרית, וצד ימין לשתי הקבלות, אינטליגנציה אינטואיטיבית או רגשית. גם המח, בו מאירות החכמה והבינה, כולל שלש אונות שונות, כנ"ל.

אינטואיציה רגשית

נחזור לצד ימין של הדעת — השילוב של אינטליגנציה רגשית (לפי המודל השני) ואינטליגנציה אינטואיטיבית (לפי המודל הראשון) הוא אינטואיציה רגשית. מה הכוונה? דוגמה לאינטואיציה רגשית היא התאהבות. אהבה היא רגש, אך 'אהבה ממבט ראשון' היא אינטואיציה המתבטאת כרגש. נישואין קשורים בעיקר לספירת הדעת, וישנם נישואין שבאים בעקבות 'אהבה ממבט ראשון'. הסיפור היסודי ביותר בתורה שמדגים זאת הוא נישואי יעקב ורחל, שנובעים מתוך רגש אינטואיטיבי שמתגלה במפגש הראשון שלהם[כד].

במובן מסוים האינטליגנציה היצירית להתאחד (וכך להוליד בצלמו כדמותו) גבוהה, כנראה, מכל שאר צורות האינטליגנציה

ברור שבנישואין יש גם חשיבות רבה ליצר[כה]. התורה מתייחסת לכך באמרה אחרי תיאור בריאת אדם וחוה "ודבק באשתו והיו לבשר אחד"[כו]. אין כאן התייחסות לרגש או לאינטואיציה, אלא ליצר, לאינסטינקט (טבע מוטבע באדם). לבני אדם, כמו לבעלי החיים, יש יצר מולד לדבוק בבני זוגם ולהעמיד תולדות, כשני הפירושים של "בשר אחד" — החיבור הפיזי עצמו[כז], או התינוק שנולד ממנו[כח]. בכל מקרה, ההפיכה משנים לאחד נובעת מיצר מולד. מיסודו, יצר זה הוא יצר חיובי ביותר, ובמובן מסוים האינטליגנציה היצירית להתאחד (וכך להוליד בצלמו כדמותו) גבוהה, כנראה, מכל שאר צורות האינטליגנציה. בכל אופן, הדחף הזה מתבטא בחיי הנישואין, אבל הוא לא נועד להכתיב את זיהוי בן הזוג שלנו — זיהוי שצריך להתבסס על ממד הרגש. צד ימין של הדעת הוא אינטליגנציה אינטואיטיבית־רגשית, ואדם יכול להסתמך על הרגש הספונטני שלו. ככל שהאדם טהור יותר בנפשו, כך הוא מסוגל יותר להשתמש באינטואיציה ולסמוך על רגשותיו.

האם האינטליגנציה השכלית לא ממלאת תפקיד בבחירת בן זוג? ברור שכן — על האדם

כב שיעור מספר 3־4 – נדפס בגליון שלח תשפ"ה.

כג וראה תניא פ"ט.

כד ראשי התיבות 'אהבה ממבט ראשון' הן **אמר** (המשכה של **אור־מים־רקיע**), רמז לעשרת המאמרות של מעשה בראשית, בו ה' יתברך, הבורא, 'מתאהב ממבט ראשון' בכל מה שהוא בורא – "וירא... כי טוב". שאר האותיות (מתוך **אהבה** אותיות סה"כ) של 'אהבה ממבט ראשון' עולות **יעקב־רחל**, הדוגמה העיקרית בתורה של אהבה ממבט ראשון!

כה יצר כאן הוא אינסטינקט, מדות הנה"י, אך יצר בכלל הוא לשון יצירה – בעולם היצירה מקננות מדות הלב, שעיקרן החסד־האהבה, שהוא "יומא דאזיל עם כולהו יומין" (ראה זהר ח"ג קג, א־ב; קצא, ב; ע"ח שכ"ה דרוש ב), בסוד "יוצר אור" (ישעיה מה, ז), אור האהבה (הבריאה הראשונה עליה נאמר "וירא... כי טוב" – ראה בהערה הקודמת). כלומר, את היצר המתוקן מלווה מדת האהבה הרגשית.

כו בראשית ב, כד.

כז ראב"ע על פסוק כג שם.

כח רש"י עה"פ.

הכתובים מגיעים מתוך נפש האדם עצמה. התנועה שלהם היא מלמטה למעלה – הם לוקחים חוויה ומחשבה אנושית ומרוממים אותן לרמה של אלוקות

להעריך את מצבו ואת הקשר בשכלו. הרבי מליובאוויטש אמר תמיד[כט] שבחירת בן זוג תלויה באיזון הנכון בין השכל, שרואה את ההתאמה, לבין משיכת הלב, המבוססת על האינטואיציה הרגשית. אכן, ביחס לסוגי האינטליגנציה האחרים, האינטליגנציה השכלית ממלאת תפקיד של 'מקיף', בלשון הקבלה — סקירה כללית שמכוונת מלמעלה את הרגשות, האינטואיציות והיצרים. השכל בהחלט יכול להיות הגורם המכריע בקבלת ההחלטה — אך הוא עושה זאת מלמעלה, כ'מקיף'. כלומר, השכל אמור לשמש כיועץ אובייקטיבי, שמסתכל מבחוץ (וזו המשמעות כאן של 'מקיף'), בדומה להתייעצות עם משפיע או רב. ה'התייעצות' של מדות הלב (ז"א ונוקביה, בן ובת) עם השכל (חכמה ובינה, אבא ואמא) משקפת בתוך הנפש פנימה את השאלה־ההתייעצות הראשונה של הבן או הבת — 'מה דעת ההורים על השידוך?'. לעומת זאת, האינטליגנציות הקשורות לדעת הן בגדר 'פנימי' — מה שאדם מרגיש מבפנים. במיוחד אמורים הדברים באינטואיציה שאחריה מגיע מיד הרגש, המופיעים יחד כאינטליגנציה אינטואיטיבית־רגשית של צד ימין של הדעת, כנ"ל. בעקבות זאת בא לידי ביטוי הדחף המולד לפעול במישור הפיזי, הנובע מהאינטליגנציה היצרית שבצד שמאל של הדעת.

הכוחות של הדעת באים לידי ביטוי דווקא בלימוד הכתובים. בעוד התורה והנביאים באים מלמעלה — חמשה חומשי תורה כדבר ה' שנשאר עליון ו'שקוף', שנתפס בשכל אינטואיטיבי, וספרי הנביאים כמה שנאמר למעלה ומופיע למטה, בלשון בני אדם, שנלמדים בעזרת הרגש השכלי — הכתובים מגיעים מתוך נפש האדם עצמה. התנועה שלהם היא מלמטה למעלה — הם לוקחים חוויה ומחשבה אנושית ומרוממים אותן לרמה של אלוקות. התחושות האנושיות הללו נתפסות באינטואיציה הרגשית ואפילו נתמכות על ידי היצרים האינסטינקטיביים, ויש להם ביטוי עיקרי ביחסי אנוש (החל מנישואין), כפי שפתחנו בנוגע לספר משלי.

ולסיכום:

חכמה תורה שכל אינטואיטיבי

בינה נביאים רגש שכלי

דעת כתובים אינטואיציה רגשית ואינסטינקטיביות

בזאת סיימנו מסע חשוב נוסף בחיפושנו להבנת כוחות הנפש, במיוחד בנוגע לשלשת חלקי התנ"ך.

כט ראה לדוגמה אג"ק ח"ו אגרת א'תתמג; חי"ח אגרת ו'תתקס.

שיעור

מאור עינים פרשת יתרו

נטרח ונהנה

קיצור מהלך השיעור

יסוד קבלת התורה על ידי עם ישראל הוא **הקדמת "נעשה" ל"נשמע"**. בעבודת ה' הפנימית, מתוך לגימת "יינה של תורה", ה"נעשה" היינו הטרחה ש**עבודת ה' תהיה מתוך חדוה**, התלהבות, אהבה ויראה – במאמץ מודע **לעורר את רגש הלב**, כנגד הקליפות המפריעות. מתוך כך מגיעים ל"ונשמע" – שמיעה פנימית של **תענוג אלקי**, "אז תתענג על הוי'". בזכות העבודה ה'מלאכית' הזו התגלתה, ממתן תורה ואילך, **מעלת נשמות ישראל על המלאכים**.

עלית הנשמות מעל המלאכים

בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצאה בת קול ואמרה מי גילה רז זה לבני לשון שמלאכי השרת משתמשין בו כו' (שבת פח.).

עד מתן תורה היה ברור למדי שהמלאכים גבוהים יותר מהנשמות המלובשות בגופים. במתן תורה התבטלה הגזרה שהפרידה באופן חותך בין העליונים והתחתונים, העליונים ירדו למטה והתחתונים עלו למעלה[א], ועלית התחתונים למעלה היא שהנשמות שבעולם הזה נעשו גבוהות יותר מהמלאכים. בתעוזתן להתדמות למלאכים, להשתמש ב"רז זה"[ב] של מלאכי השרת, עולות הנשמות למעלה מהמלאכים "מעתה ועד עולם".

טרחת ההתלהבות ושכר התענוג

הנה נודע כי יש עולם התענוג, עולם הבינה.

גילוי התענוג הוא בספירת הבינה — "גילוי עתיקא באמא"[ג]. הקשר הזה רמוז בשם הגאולה, "אהיה אשר אהיה"[ד] — "אהיה" אחד בכתר (עתיקא) ו"אהיה" שני בבינה (אמא)[ה]. אכן,

---

נערך ע"י איתיאל גלעדי. מוצאי י"א שבט פ"ו – כפ"ח.

א שמות רבה יב, ג; תנחומא וארא טו.

ב "**רז זה**" ר"ת **רז** וס"ת **זה**, היינו שאפשר לכתוב את המלים כרבוע שנקרא גם מימין לשמאל וגם מלמעלה למטה.

ג ראה הגהת הרנ"ש לאוצרות חיים שער עתיק פ"ד; תורת שמואל תרכ"ז עמ' לד (וראה שם עמ' עח שמציין לזהר ח"ג קעח, ב).

ד שמות ג, יד.

ה יש מפרשים מלמעלה למטה, "אהיה" ראשון בכתר ו"אהיה" שני בבינה (קהלת יעקב ערך 'אהיה'), ויש מפרשים מלמטה למעלה, "אהיה" ראשון בבינה ו"אהיה"

כל הדברים הללו הם טרחת האדם בעבודת ה' – לעבוד את ה' ולדבר דברי תורה דווקא באופן הזה, של חדוה, התלהבות אהבה ויראה – ורק בעקבות עבודה זו זוכים לשכר של התענוג

כפי שיתבאר בהמשך, בתוך הבינה גופא יש שני פרצופים — הפרצוף העליון, אמא עילאה (שנקרא "לעתיד לבוא"), והפרצוף התחתון, תבונה (שנקרא "עולם הבא")[ו] — כאשר גילוי התענוג של עתיקא הוא דווקא בפרצוף העליון של הבינה, אמא עילאה.

כשמדבר הדבורים בחדוה ובהתלהבות באהבה ויראה, בא לו התענוג אחר כך. כי מתחלה צריך להטריח עצמו בעבודה שהיא התעוררות ותשוקה שלו.

דברי תורה (ותפלה, ואהבת ישראל) צריכים להאמר "**בחדוה ובהתלהבות באהבה ויראה**" (בגימטריא "**שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד**"!). הכל מתחיל מהשמחה, שהדברים יהיו "שמחים כנתינתם מסיני"[ז] — "יינה של תורה"[ח] הוא "יין המשמח"[ט] המגלה את סוד השמחה ("**נכנס יין יצא סוד**"[י] ר"ת **סיני**[יא], "משה קבל תורה מסיני"), ומי שחסרה לו השמחה בלימוד התורה אות הוא כי טרם לגם מ"יינה של תורה". כמובן, היין הזה נצרך בכל עמודי עבודת ה' — חסידים עושים 'לחיים' גם לפני עבודת התפלה, וכמובן לפני דברי אהבת ישראל

שני בכתר (לקו"ת האריז"ל פרשת שמות).

ו זהר ח"ג רצ, ב־רצא, א. ע"ח שער הכללים פי"א.

ז שה"ש רבה א, נג; מדרש זוטא קהלת ז.

ח במדבר רבה יד, ד.

ט ע"פ שופטים ט, יג. ראה ריקאנאטי פרשת נח; פרדס רמונים ש"כ פ"ז ובכ"מ; שעה"כ דרושי ברכת השחר. ובכ"מ.

י עירובין סה, א.

יא אמרי נעם לשבועות ד"ה "אחז"ל כל המתיישב ביינו וכו'" (בשם דורשי רשומות). סופי התבות הם בגימטריא **סנה**, על שמו נקרא הר **סיני**, כשה', נותן התורה, מכונה "שׁכֹּנִי סנה" (דברים לג, טז) ו־**סנה** הוא ממוצע האותיות בשם **משה**, שקבל תורה מסיני, ודוק.

— "גדולה לגימה שמקרבת"[יב], לה', לתורתו ולעמו ישראל. כל לגימה היא מ"יינה של תורה" — "אוריין תליתאי"[יג], שמגלה את סוד שלש האהבות העצמיות, אהבת ה', אהבת התורה ואהבת ישראל[יד].

חדוה־התלהבות־אהבה־יראה, במושגי הקבלה, הן כנגד **י־ה־ו־ה**: בכללות, שמחה היא בבינה, אבל חדוה היא השמחה של החכמה[טו] — התכללות אמא באבא — שעל כן **חדוה** עולה **חיה**, קומת הנשמה (בנרנח"י) שכנגד החכמה ("החכמה תחיה"[טז])[יז]. התלהבות הלב שייכת ל"בינה לבא"[יח], **ה** עילאה (בה יסוד האש[יט], מקור ההתלהבות). אהבה ויראה הן כנגד תרין עטרין שבדעת, עטרא דחסדים (אהבה) ועטרא דגבורות (יראה), מהן נבנים הז"א ("זכר חסדו"[כ], מעטרא דחסדים), **ו**, והמלכות ("בנין המלכות מן הגבורות"[כא], מעטרא דגבורות).

החידוש כאן של המאור עינים הוא שכל הדברים הללו הם טרחת האדם בעבודת ה' — לעבוד את ה' ולדבר דברי תורה[כב] דווקא באופן

יב ע"פ סנהדרין קג, ב.

יג שבת פח, א.

יד **שערי אהבה ורצון** מאמר "שלש אהבות שהן תשע" בביאור "שלש האהבות העצמות ועבודת האבות".

טו וכן בארבע דרגות התפשטות השמחה שכנגד **י־ה־ו־ה** – חדוה־גילה־שמחה־ששון (**פנים אל פנים** עמ' קכט הערה ע. ובכ"מ) – החדוה היא החכמה (שבשמחה־בינה).

טז קהלת ז, יב.

יז "**נכנס יין יצא סוד**" ועוד "**משה קבל תורה מסיני**" (הנ"ל) עולה **חכמה** פעמים **חיה־חדוה**, וד"ל.

יח הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

יט ראה מפרשים על ספר יצירה פ"א מי"ג. תניא פ"נ. ובכ"מ.

כ תהלים צח, ג; קלו, כב. הגהת צמח בע"ח של"ט (מ"נ ומ"ד) דרוש י; קול ברמה אות רכד. וכ"ה במאמרי חסידות רבים.

כא ע"ח שכ"ה (דרושי הצלם) דרוש ב; של"ד (תיקון הנוקבא); טעמי המצות פרשת בהעלתך; סדור עם דא"ח ד"ה "ברוך מרחם על הארץ".

כב עיקר העבודה היא בדברי תורה – "שתהיו עמלים בתורה" (רש"י על ויקרא כו, ג), וכהכרעת חז"ל (סנהדרין צט, ב) ש"אדם לעמל יולד" (איוב ה, ז) היינו (בעיקר) ל"עמל תורה" – בסוד "ויעבידו מצרים 'בחומר' דא קל וחומר, 'ובלבנים' דא לבון הלכתא, 'ובכל עבודה בשדה' דא ברייתא, 'את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך' דא

הזה, של חדוה, התלהבות אהבה ויראה — ורק בעקבות עבודה זו זוכים לשכר של התענוג (שהוא גילוי עתיקא באמא עילאה, הגאולה של "אהיה אשר אהיה", כנ"ל), "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"[כג], היינו יזכה לענג שבת (התענוג העליון הנ"ל)[כד].

בכל המדרגות הללו ישנה עבודה של האדם (שיש בה גם מודעות עצמית מייגעת...) — אני שמח[כה], אני **מתלהב**, אני אוהב ואני **ירא**. לעומת זאת, תענוג הוא גילוי אלקות טהור — לא שאני מתענג, אלא שאור ה' מתגלה בתוכי (בסוד "אז[כו] תתענג על הוי'"[כז] — תתענג על ידי הוי'[כח], על ידי שם הוי' שמתגלה עלי ובתוכי[כט]).

בכל המדרגות הללו ישנה עבודה של האדם (שיש בה גם מודעות עצמית מייגעת...) – **אני** שמח, **אני** מתלהב, **אני** אוהב ו**אני** ירא

וזה נקרא עולם הבא, רצה לומר כי הוא בא תמיד בשעת עבודה. ועולם העתיד נקרא לעתיד לבוא בגמרא.

"עולם הבא" (הפרצוף התחתון של הבינה, תבונה) הוא הבא תמיד בשעת העבודה בהוה ("היום לעשותם"[ל]) — כשאדם עובד וטורח שעבודתו תהיה בחדוה, התלהבות, אהבה ויראה הוא זוכה ל"מעין עולם הבא". ועדיין, זהו לא שכר העבודה, אלא חלק ממנה (כפי שהתגלות אהבת ה' בלב בתפלה היא חלק מעבודת התפלה, ולא השכר עליה[לא]). גם בבינה יש עדיין עבודה, בסוד "ועבד הלוי הוא"[לב] (אלא שכאן הכוונה למדרגת התבונה, בסוד "ואיש תבונה ידלנה"[לג]). רק התענוג, שבא מלמעלה — ולא בטרחת האדם — הוא בגדר השכר שיתקבל לעתיד[לד] ("ומחר לקבל שכרם"[לה]), והוא נקרא "לעתיד לבוא" (הפרצוף העליון של הבינה, אמא עילאה).

"נעשה ונשמע" – נטרח ונהנה

לאור ההקדמה הזו תתפרש אמירת ישראל "נעשה ונשמע":

ושמיעה היא מלשון בינה, כמאמר כי שומע יוסף (בראשית מב, כג).

מהפסוק "וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי שֹׁמֵעַ יוֹסֵף כִּי הַמֵּלִיץ בֵּינֹתָם" לומדים ששמיעה היא לשון

פירכא" (כך בכ"ד בחסידות – ראה גם מאור עינים בא "איתא בזוהר הקדוש" – עפ"י זהר ח"א כז, א ותקו"ז קמז, א וראה גם זהר ח"ג קנג, א). ארבע הדרגות (לפי נוסח זה) הן כנגד י-ה-ו-ה: קל וחומר הוא עצם השכל, "חכמה מוחא"; "לבון הלכתא" (עד "לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא") הוא על ידי התבוננות הבינה (שיש לו מעלה על החכמה, עד ש"נבונים' לא אשתכחו"); "ברייתא" היינו המדות שיוצאות לבר מחב"ד; "פירכא" היא חכמה תתאה דמלכות, שבירה שהיא תיקון לשבירת מלכי קדם, בהיותה "סותר על מנת לבנות" ("בית חדש", מדרגת המלכות), ודוק.

כג ע"ז ג, א.

כד בשבת קדש, יום התענוג, יש שלש דרגות עולות – שביתה, מנוחה, ענג (ראה שיעורי כ"ז תשרי תשס"ח וי"ז חשון תשע"ב סופ"א ובכ"מ). **שביתה-מנוחה-ענג** – ר"ת **שמע** (ס"ת בגימטריא **אחד**) – עולה 949, **אהבה** פעמים **חכמה**, **אהבת ישראל**, **מאור שבת**, ודוק.

כה תיאור של חדוה שיש בה גם טרחה מופיע בפרשת דנן, פרשת יתרו, בביטוי "**ויחד יתרו**" (שמות יח, ט) – העולה בעצמו **כג** פעמים "**ויחד**" (כלומר, **יתרו** עולה כב פעמים "ויחד") – שכולל גם משמעות של חדוה וגם של צער (כפירוש רש"י עה"פ).

כו על סודות המלה "אז" ראה גם בגליון דנן והגליון הקודם, ובכ"ד.

כז ישעיה נח, יד.

כח על פירוש "על" כ"על ידי" ראה רש"י למלאכי ג, כד.

כט הגילוי על ובתוך הוא בסוד ה'השראה על' וה'השראה ב...' – ראה **חסדי דוד הנאמנים** ח"ו עמ' 201 ובכ"ד.

ל דברים ז, יא.

לא ראה תניא פרקים יב-יג ועוד.

לב במדבר יח, כג.

לג משלי כ, ה.

לד אכן, צדיק אמת זוכה גם למדרגה זו בעולם הזה, כשמתקיים בו "עבודת מתנה אתן את כְּהֻנתכם" (במדבר יח, ו) והוא זוכה – דווקא אחרי "יגעת ביראה" (ע"פ ר"ח שער היראה פי"ב) – לאהבה בתענוגים הבאה מלמעלה (ראה תניא אגה"ק יח).

לה עירובין כב, א.

הבנה (וכך מפרשים גם את הפסוק "שמע ישראל"[לו]). השמיעה שייכת כאן בפרט ליוסף, ה"צדיק יסוד עולם"[לז], שמכוון כנגד אבר התענוג. ביחס לשבטים, שבעבודתם צריכים להיות בבחינת "עולם הבא", יוסף שמעליהם הוא התענוג עצמו, בחינת "לעתיד לבוא"[לח]. הדגש על מעלת השמיעה, שהיא תכלית השכר — ודווקא בהקשר ליוסף הצדיק, שומר הברית — מתאים לשיטת המאור עינים במעלת השמיעה על הראיה, כאשר תיקון הברית הוא הכללת הראיה בשמיעה, כפי שנתבאר בפרשה הקודמת[לט].

ה' ברא את הקליפות כדי שאהבת ה', יראת ה' והתשוקה לה' לא תהיינה דבר פשוט. ההתנגדות גורמת לכך שיש לטרוח רבות כדי לזכות לכך, ועל הטרחה הזו מקבלים שכר

כי לולא זה שהיו צריכים לטרוח מקודם לא היה נחשב לעבודה, כי היה תאוה כשאר תאוות.

לכאורה, חדוה, התלהבות, אהבה ויראה הן חויה אלקית נפלאה שיהודי אמור להשתוקק אליה ב"תאות צדיקים"[מ] ("ועמך כֻּלם צדיקים"[מא]) באופן טבעי (ב'מודעות טבעית'). אכן, עבודת ה' — עליה מקבלים שכר (ולא כ"נהמא דכיסופא"[מב]) — צריכה להיות מתוך טרחה. לשם כך ברא ה' את הקליפות — היצר הרע, הנפש הבהמית וכל הקליפות שבעולם — כדי שאהבת ה', יראת ה' והתשוקה לה' לא תהיינה דבר פשוט. ההתנגדות גורמת לכך שיש לטרוח רבות כדי לזכות לכך, ועל הטרחה הזו מקבלים שכר.

וזהו שאמרו ישראל נעשה ונשמע, רצה לומר נעשה העבודה ונטרח ואחר זה נבוא לעולם התענוג, כדי שיהא חשוב לעבודה.

ישראל הבינו את כל האמור עד כה והכריזו: "נעשה ונשמע" — נטרח בעבודה קשה, לעבוד את ה' בהתלהבות עצומה (בבחינת "עולם הבא"), ונזכה לתענוג המתגלה בשמיעה (בבחינת "לעתיד לבוא").

טרחת המלאכים

יצאה בת קול ואמרה מי גילה רז זה וכו' לשון שמלאכי השרת וכו', באמת הוא דבר גדול, כי גם מלאכים הוא ג"כ כך, כי מתחלה צריך להתעורר בתשוקתו אל הקדושה והחיות מהבורא ית'.

הסוד של "נעשה ונשמע" — נטרח וכך נגיע לתענוג — הוא רז שמלאכי השרת משתמשין בו. אפשר היה לחשוב שלמלאכים אין בחירה — שהרי אין להם יצר הרע — וממילא אין להם עבודה. אכן, כאשר המלאך נמצא בשליחות הוא בטל לגמרי לדבר ה', עד שהוא יכול לדבר בשם ה' ממש[מג]. לעומת זאת, כשהמלאך איננו בשליחות יש לו מודעות עצמית מסוימת, שמתוכה הוא יכול גם לחטוא ולהענש, וממילא יש לו גם בחירה[מד] ומוטלת עליו עבודה. אפילו מדתו היסודית של כל מלאך, אהבת מחנה

לו דברים ו, ד. ובהמשך למה שנתבאר בשיעור ד' שבט (נדפס בגליון בשלח) השתא, מי שיש לו שמיעה פנימית ("שמע" במובן של הבנה ו'דעהער') מבין שעיקר הנצרך היום הוא כינוס העם ("שמע" לשון אסיפה וכינוס) סביב יעד שילהיבו את הלבבות (ובפרט: "הוי' אלהינו" היינו 'משרד הפנים', שתפקידו קירוב לבבות לה' בתוך ישראל, "הוי' אחד" היינו 'משרד החוץ', שתפקידו המהפכה הרביעית בקירוב לבבות כל האנושות לה', וראה ברש"י עה"פ).

לז משלי י, כה.

לח והוא־הוא הצדיק העליון הזוכה בעולם הזה ל"עבודת מתנה" (כנ"ל הערה לה).

לט ד"ה "ויאמר אם שמוע תשמע" – נתבאר במדור זה בגליון בשלח השתא.

מ משלי יא, כג.

מא ישעיה ס, כא.

מב ירושלמי ערלה פ"א ה"ג.

מג רמב"ן על בראשית יח, א; תניא אגה"ק כה.

מד הדוגמה המובהקת לכך בחסידות (בריבוי מקומות. ראה לדוגמה מאמרי אדה"א ח"ה עמ' תשכט) היא טעותו של המלאך מט"ט, שישב ברשות ועל פי דין לכתוב את זכויותיהם של ישראל, אך בכך גרם לטעותו וכפירתו של אלישע־אחר, ונענש על כך (חגיגה טו, א). חסר היה לו הסוד העיקרי של התורה, "גדולה עברה לשמה יותר ממצוה שלא לשמה" (נזיר כג, ב), והכרת הכלל הגדול ביותר – שאין כלל שאין לו יוצא מן הכלל.

מיכאל וירא מחנה גבריאל[מה], דורשת ממנו עבודה והתעוררות (שלפניה המלאך 'ישן', היינו שמדתו אינה בגילוי, ועליו 'להתעורר' לעבודת השי"ת). כך, לכל מלאך יש את השעה בה הוא אומר שירה לפני ה'[מו] — הזמן המיוחד בו עבודתו מגיע לשיא (דבר המעיד על השינויים שיש בה, ועל הצורך שלו להתעורר ולהתקדם בעבודתו). באותה שעה יכול להתחולל מהפך, בו הוא יזכה לשליחות אלקית ויתבטל לגמרי ממציאותו (והיינו סוד שרפת השרפים — שרפת ישותם בקבלת שליחות המביאה ברכה לעולם,

שליח נאמן זוכה להגיע בשליחותו לבטול במציאות ממש – לא בטול משתק, כמובן, אלא בטול המאפשר לו לפעול למעלה מדרך הטבע ולהצליח

בחינת "ובשתים יעופף"[מז] לשליחותם למטה).

מכאן נלמד גם לשליחות האדם, הלומד "רז זה" מן המלאכים: האדם צריך לעבוד הרבה כדי להתעורר בעבודת ה' בחדוה ובהתלהבות באהבה וירא, אך שליח נאמן (של האדם העליון, ושל הצדיק־הרבי המשלח בארץ) זוכה להגיע בשליחותו לבטול במציאות ממש — לא בטול משתק, כמובן, אלא בטול המאפשר לו לפעול למעלה מדרך הטבע ולהצליח (במדרגת יוסף הצדיק, שהוזכר לעיל, שהיה "איש מצליח"[מח]).

מה ראה פרדס רמונים ש"ו פ"ד.
מו חולין צא, ב.
מז ישעיה ו, ב.
מח בראשית לט, ב.

חשבון נפש

כאשר הדברים בחיים לא מתנהלים כשורה, יש לערוך חשבון נפש ולבדוק: היכן סטיתי מהדרך? מה עשיתי לא בסדר? – וזאת למען התיקון (מתוך אמונה שכאשר נתקן – הדברים בהכרח ישתפרו). באופן כללי קיימות ארבע קטגוריות עיקריות של "לא בסדר" (המשותפות לכל בני האדם), כשלכל אחת מהן יש תתי־קטגוריות רבות, או צורות ביטוי 'עדינות' יותר – שאף על פי כן השלכותיהן חמורות מאוד.

אחת מהארבעה היא "בין אדם למקום", ושלש האחרות הן "בין אדם לחברו".

זו שבין אדם למקום היא – להתפלל ולעבוד את אלקי אברהם לבדו – כי אין זולתו.

השלש שבין אדם לחברו הן – "לא תרצח", "לא תגנוב" ו"לא תנאף".

תתי־הקטגוריות הבסיסיות של "לא תרצח" הן: לא להלבין פני חברו ברבים ולא לדבר עליו דברי לשון הרע.

תת־הקטגוריה הבסיסית של "לא תגנוב" היא: לא לרמות ולא להונות את הזולת.

תתי־הקטגוריות הבסיסיות של "לא תנאף" הן: נאמנות לבן/בת הזוג, להינשא ולהביא ילדים לעולם ולשלוט היטב בדחפים המיניים שלך.

תקנת שבת

תַּקָּנָתְךָ שַׁבָּת רָצִיתָ קָרְבְּנוֹתֶיהָ. צִוִּיתָ פְּרוּשֶׁיהָ עִם סִדּוּרֵי נְסָכֶיהָ. מְעַנְּגֶיהָ לְעוֹלָם כָּבוֹד יִנְחָלוּ. טוֹעֲמֶיהָ חַיִּים זָכוּ. וְגַם הָאוֹהֲבִים דְּבָרֶיהָ גְּדֻלָּה בָּחָרוּ. אָז מִסִּינַי נִצְטַוּוּ צִוּוּיֵי פְּעֻלֶּיהָ כָּרָאוּי.

כך מתחילה הברכה האמצעית במוסף של שבת, כנוסח הגאונים (רב עמרם גאון ורב סעדיה גאון) וסדורי אשכנז הקדומים. אמנם במנהג ספרד אין נוסח זה אלא כדברי הרמב"ם "ברכה אמצעית של מוסף שבת, למשה צוית על הר סיני מצות שבת שמור וזכור ובו צויתנו יי' אלהינו להקריב לך קרבן מוסף כראוי" וכו', וכן כתב הטור[א] "ונוהגין בספרד לומר למשה צוית ובאשכנז נוהגין לומר תכנת שבת". אמנם האר"י הקדוש קבע "דע כי צריך לומר כמנהג אשכנז שהוא סדר תכנת שבת כו' הנתקן על סדר אלפא ביתא דתשר"ק ובאחרונה מוסיפין ה' אותיות מנצפ"ך והם מסיני נצטוו צווי פעליה כראוי"[ב], ולפי זה התפשט הנוסח ברוב עדות ישראל[ג].

סדר תשר"ק

תפלה זו נתקנה בסדר תשר"ק, ובסופה אותיות מנצפ"ך, לעומת נוסח ברכת יוצר אור בסדר אל"ף בי"ת, בתפלת חול "אֵל בָּרוּךְ גְּדוֹל דֵּעָה. הֵכִין וּפָעַל זְהֲרֵי חַמָּה. טוֹב יָצַר כָּבוֹד לִשְׁמוֹ. מְאוֹרוֹת נָתַן סְבִיבוֹת עֻזּוֹ. פִּנּוֹת צְבָאָיו קְדוֹשִׁים. רוֹמְמֵי שַׁדַּי. תָּמִיד מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל וּקְדֻשָּׁתוֹ", ובתפלת שבת "אֵל אָדוֹן עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים, בָּרוּךְ וּמְבֹרָךְ בְּפִי כָּל הַנְּשָׁמָה. גָּדְלוֹ וְטוּבוֹ מָלֵא עוֹלָם. דַּעַת וּתְבוּנָה סוֹבְבִים הוֹדוֹ" וכו'.

הראשונים פירשו בשם רש"י: "לכך מיוסד באלפא ביתא זו תשר"ק. לפי שהיא נשמעת על הגאולה והגאולה בזכות שבת כמא דאתמר 'לסריסים אשר ישמרו שבתותי... והביאותים אל הר קדשי'. וכתיב 'בשובה ונחת תוושעון'. וכיצד נשמעת על הגאולה? תשר"ק 'ביום ההוא ישרק י"י'. צפע"ס 'יטפו הרים עסיס'. נמל"ך 'והיה י"י למלך'. יטה"ז 'יטו שכם אחד לעובדו' ויחזוהו ויאמרו 'הנה אלהינו זה'. והד"ג ב"א, יביאו הלוייתן ויכרו עליו חבירים"[ד].

בפנימיות[ה], סדר אלף־בית הוא אור ישר, מלמעלה למטה, וסדר תשר"ק הוא אור חוזר, מלמטה למעלה (כמו ההבדל בין יציאת מצרים

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימת הרב שבט תשפ"ו.

א אורח חיים סי' רפו. סקירה מדעית על גלגולי הנוסח, ראה קובץ מכלול לו, מאמרם של שרה חבשוש ורונן שפירא (זמין ברשת).

ב שער הכוונות, ענין תפלת מוסף. אמנם הרמ"ק בסדור התקשה בנוסח זה, שהרי תשר"ק מורה על דין, ולכן העדיף את נוסח ספרד.

ג כדברי כף החיים בתחילת סי' רפו. וראה ילקוט יוסף, תפילה ח"ב נוסחאות התפלה והברכות אות ק.

ד מחזור ויטרי, וכן בשבלי הלקט (ומתחיל "מצאתי בשם רבינו שלמה זצ"ל"), מובא בבית יוסף סי' רפו. המלים בסוף "ויכרו עליו חברים" הן על פי הפסוקים באיוב (מ, כה־ל) "תמשך לויתן בחכה... יכרו עליו חֲבָרים".

ה ראה סדור מהרי"ד באריכות.

ב"חדש ה**אב**יב", אור ישר באתערותא דלעילא, לגאולת **תשרי** הבאה באתערותא דלתתא). מוסבר בחסידות בביאור הלשון "למעלה מעלה עד אין קץ, למטה מטה עד אין תכלית", כי דווקא המקיף של האור החוזר (תשר"ק) מגיע "למעלה מעלה עד אין קץ", והוא עיקר האוצר של ה' (כמו במשל המלך שמוציא ומבזבז את אוצרותיו כדי לנצח במלחמה) לעומת המקיף של האור הישר היורד "למטה מטה עד אין תכלית"[ו].

עוד מוסבר כי יציאת האותיות בסדר תשר"ק היא בעולם העקודים, בו כל האורות כלולים (עקודים) בכלי אחד, סוד האות **ת** הכוללת יחד את כל האותיות מ־א עד ת (שכולן בחינת אורות יחסית אליה)[ז]. והנה עולם העקודים הוא בחינת חסד עליון, אברהם אבינו ("אחד היה אברהם", ככלי אחד של העקודים)[ח] המתגלה דווקא כאן בשבת קדש.

אז מסיני

הופעה מובהקת של סדר תשר"ק יש בדברי הזהר[ט] על האותיות שבאו לפני הקב"ה למפרע, כל אות רצתה שבה יברא העולם, עד שהגיעה אות בי"ת שהיא סימן **ב**רכה ובה נברא העולם. כשבאה אות אל"ף, נאמר לה שהעולם לא יברא בה כדי לא לתת מקום לסטרא אחרא הנקראת **א**רור. באמת, האות אל"ף היא **א**ור גדול, אלא שהעולם אינו יכול תחילה לקבל את ה**אור** הזה והוא יכול להפוך ל**ארור**. לכן צריך להתחיל בבי"ת, **ב**רכה, המקבלת בתוכה את האור של האל"ף, ורק במתן תורה ניתן לפתוח באל"ף, "**א**נכי הוי' אלהיך", **א**ור של "תורה אור".

והנה בתפלת "תקנת שבת" האות אל"ף נפרדת משאר האותיות, שהרי היא פותחת משפט חדש לגמרי, "אז מסיני" וכו' — ממש כמו סדר האותיות הנ"ל, מתי"ו עד בי"ת ואחר כך האל"ף בפני עצמה הפותחת את מעמד הר סיני, "אז מסיני"! ורמז יפה: אז במילוי, **אלף זין = אז מסיני** (כלומר, אותיות המילוי שוות **מסיני**)!

האל"ף של "אז" מתחברת כאן לאותיות מנצפ"ך, האל"ף ממתיקה את הדינים של מנצפ"ך (פ"ר דינים). "אז מסיני" רומז ל"אז ישיר", שירת הים הממתיקה את כל הדינים ומאפשרת להגיע מיציאת מצרים למתן תורה הפותח באל"ף.

ו אמנם בדרך כלל, בערכי הקבלה, המקיף של האור החוזר הוא למטה מהמקיף של האור הישר, אך מדובר בבחינות שונות וד"ל. לכל זה ראה שיעור ז' שבט תשפ"ו.

ז וכן הלאה: לאחר שיוצאת ה־**ת**, עם הרשימו של כולן, אז נשארת ה־**ש** כוללת את כולן והיא יוצאת עם הרשימו של כולן כנ"ל וכך עד הסוף, ה־א של "אז" (מסיני), שרש כל האורות (של מתן תורה, תורה אור), וד"ל.

ח כמבואר שעולמות עקודים־נקודים־ברודים הם כנגד אברהם יצחק ויעקב.

ט זהר ח"א רה, ב.

הסיפור החסידי

רבי לייבל'ה איגר | כבוד קוצקאי

רבי יהודה לייב איגר מלובלין, נולד בשנת תקע"ה לרבי שלמה איגר, בנו של הגאון רבי עקיבא איגר. בצעירותו היה מן המתנגדים לחסידות, אך בהשפעת חסידי לובלין התקשר לרבי מנחם מענדל מקוצק והיה מתלמידיו הקרובים. לאחר פרישת רבי מרדכי יוסף מאיז'ביצא מן הרבי מקוצק, הצטרף אליו רבי לייבל'ה והיה לגדול תלמידיו. לאחר פטירת הרבי מאיז'ביצא הוכתר לאדמו"ר בלובלין, ושם הנהיג עד הסתלקותו בכ"ב בשבט תרמ"ח.

רבי לייבל'ה איגר היה תלמיד חכם מיוחס, נכדו של רבי עקיבא איגר. בניגוד לרצון משפחתו עזב ר' לייבל'ה את ביתו, והצטרף אל החסידים שבעיר קוֹצְק. וכך אירע לו כשבא אל קוצק בפעם הראשונה:

תחילה נכנס ר' לייבל'ה לבית המדרש כשהוא לבוש בהידור. לרגליו גרבי משי ומכנסי קטיפה, על ראשו שטריימל ותיק ובו טליתו בבית שחיו.

ראה אותו חסיד אחד, היֶרֶש מטוֹמַשוֹב שמו. בא הירש אל ר' לייבל'ה מאחוריו, הפיל מראשו את השטריימל, לקח ממנו את הטלית ונתן אותם לאחד מן החברים כדי שימכור אותם ויביא בכסף יין־שרף (משקה חריף). נכנס ר' לייבל'ה אל חדרו של הרבי מקוצק וסיפר לו על מה שנעשה לו. שלח הרבי לומר להירש שיחזיר לרבי לייבל'ה את מה שלקח — "בין כך ובין כך הוא לא יישאר כאן" — אמר הרבי, וניבא בכך כי יום יבוא ורבי לייבל'ה יעזבהו.

כעבור איזה זמן שלח אביו של ר' לייבל'ה, הרב שלמה איגֶר, שליח כדי לדעת ולהבין כיצד חי בנו בין החסידים. חזות מכובדת הייתה לשליח — יהודי נכבד ולו זקן לבן. להפתעתו של השליח, כשבא אל בית המדרש לא פנה אליו איש ולא כיבדו כפי שציפה. איש איש היה עסוק בענייניו וברעיונותיו, ולא השגיחו בו. תמוה היה הדבר בעיניו, אך לבסוף פנה הוא אל אחד מן החסידים ושאל: "האם כאן הוא הרב ר' לייבל'ה איגר?" הביט בו החסיד בתימהון ורק ענה: "אין כאן רב." המשיך הזקן ושאל חסידים אחרים שנמצאו שם, עד שבאו ועמדו סביבו כמה מן החסידים. אמר אחד מהם: "אני אגיד לכם — הוא בוודאי מתכוון ללייבל־שלמה־עקיבאס", כלומר — לייבל בן שלמה בן עקיבא. כך אמר החסיד את השמות, בלי להקדים להם את התואר "רב". כששמע זאת הזקן נבהל מאוד, ולא הבין איך יכולים החסידים לכנות את רבותיו הגאונים בשמותיהם הפרטיים, שלא בדרך כבוד.

שהה שם הזקן עוד כמה ימים ואחר כך שב אל ביתו. בבואו שאל אותו רבי שלמה איגר מה ראה בקוצק. ענה לו השליח: "אספר לך מקרה אחד המעיד על הכלל. באותו היום שבאתי לשם חיפשתי הרבה את בנך, עד שמצאתי אותו יושב בסעודה עם חבורת מרעיו. לפניהם על השולחן עמדה קערת גריסים פשוטה, קערת בצלים ובקבוק יַי"ש, והם ישבו ואכלו. בעודי עומד שם, הופיע פתאום אברך אחד לבוש בגדים קרועים ובלויים, ופלט מפיו: "חברָה! ר' היֶרש בָּער בא!" ומיד קמו כולם, השאירו את הקערות על השולחן ורצו בבהילות לקבל את פניו של אותו היֶרש בָּער. הלכתי גם אני אחריהם, כי חשבתי שאותו אדם ודאי גאון נודע הוא בתורה

נערך ע"י יהודה הס.

ואחד מגדולי הדור. והנה ראיתי אדם שהיה לבוש כדרך האיכרים, לרגליו נעלי עץ ופרווה, למותניו חגורת קש ומין כובע פרווה פשוט חבוש לראשו.

שאלתי: "ודאי למדן הוא," ואמרו לי: "הוא יודע רק פרק משניות".

— **"אולי הוא מיוחס?"**

— **"בן של אופה פשוט", ענו לי.**

— **"אולי הוא עשיר?" הוספתי לשאול.**

— **"הנך רואה בעצמך...".**

אז שאלתי: "אם כן, מה הוא?"

וענו החסידים: "ענו הוא."

כששמע ר' שלמה איגר את סיפורו של השליח הזקן צחק בקול: "שמעתם? לא למדן ולא מיוחס ולא עשיר — אם כן מה הפלא שבעל ענווה הוא? וכי במה יוכל להתגאות?".

רבי חנוך מאַלכסַנדֶר נוהג היה לספר סיפור זה ולהוסיף: "ואני אומר — שאם אדם הוא לא למדן, לא מיוחס ולא עשיר, ובכל זאת הוא בעל ענווה — זוהי מדרגה גדולה".

(חסידים ואנשי מעשה)

מהי באמת המעלה בענווה כזו, שאין לצידה אף מעלה אחרת?

רבי לייבל'ה עצמו, באחת מתורותיו, מחלק בין שני סוגים של ענווה. שפלות אחת היא שפלות הצדיק. שפלות זו אינה התכחשות למעלות ולהישגים, אלא תודעה פנימית ברורה: כל מעלותיו אינן שלו, ואין לאדם שום זכות אישית. כל תקוותו של האדם לעמוד לפני ה' — בתפילה, בעבודה ובבקשה — היא רק אם הוא מבטל את עצמו אל הכלל.

זהו סוד הכללת הפרט בציבור. "ציבור אינם מתים", כלומר, זכותם אינה נפסקת. כאשר היחיד מתבטל אל הכלל, גם תפילתו נעשית בעלת ערך מכוח החיות הכללית. יותר מכך — הפרט העומד בפני עצמו, במיוחד אם הוא "אדם גדול" כתלמיד חכם, מיוחס, בעל מעלה, עלול להיתפס בקליפת היש והפירוד ולחשוב כי מגיע לו שתפילתו תתקבל.

אך ישנה מדרגה שנייה, עמוקה ומטלטלת יותר: שפלות בעל התשובה. זוהי לא שפלות של ביטול אל הכלל — אלא שפלות שאינה מסוגלת אפילו לכך. בעל תשובה אמיתי מרגיש שאין לו זכות לא רק בפני עצמו, אלא אפילו להיכלל בתוך כלל ישראל. הוא חש כמי שנדחה אל מחוץ למחנה, לבידוד קיומי מוחלט. לא שבני אדם מגרשים אותו — אלא שהוא עצמו חש שאינו ראוי להיות חלק. שפלות כזו, אולי מבטא החסיד המכובד של קוצק.

בשפלות הזו אין ביטול, אלא בדידות. האדם אינו בלוע בתוך הכלל, אלא פחות מזה — ומתוך המקום הזה אין לו אלא אפשרות אחת: להיות יחיד לפני ה'. כמו רבי אלעזר בן דורדיא, הוא יושב לבדו, "שם את ראשו בין ברכיו", ושופך את לבו לפני ה' בלי להישען לא על זכות אישית ולא על זכות הכלל.

רבי לייבל'ה כותב כי דווקא היחיד הזה, שאין לו שום זכות, הוא זה שבכוח תשובתו פועל רחמים על כלל ישראל. מתוך הקשר הפנימי, המהותי, הסמוי, שבין כל הנשמות, תשובתו של היחיד הבודד מביאה ישועה לרבים ומבטלת גזירות מעל הכלל.

(שיעור כ"ד שבט תשע"ו)

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

שמות לועדיים על המצבה

ראיתי לאחרונה צילום של מצבות סבא־רבא וסבתא־רבתא שלי שקבורים באחת ממדינות בריה"מ לשעבר. על המצבות מופיעים השמות היהודיים שלהם אבל שמות האבות שלהם הם שמות גויים, למרות שידוע לי שהיו להם (רק) שמות יהודיים, וכך מופיע גם בתעודת הנישואין של הסבא והסבתא. יתר על כן, במשפחה היתה הקפדה לקרוא רק בשמות יהודיים, ולהשתמש בהם במשך כל החיים. די ברור לי שהשינוי הוא כניעה ללחץ האיום שהיה שם בשנות האפלה של הקומוניזם, כדי להבליט פחות את יהדותם (כך הם שינו בדרכון בחייהם, וכך נכתב על קברם). אני חושש שזה מסב צער לנשמות זקניהם וגם לנשמות שלהם.

האם עלי להשתדל לתיקון הכיתוב על המצבה? ואם כן, האם להחליף לגמרי את השמות לשמות היהודיים (ובכך אולי ליצור רושם לא נכון על העמידה האיתנה של הסבא והסבתא, שבסופו של דבר נכנעו ללחץ) או להשאיר רושם מהשמות הגויים שכתובים, ורק להוסיף בהדגשה את השמות היהודיים?

מענה:

צריך לתקן וכדאי שישארו רק השמות היהודיים.

י'־י"א שבט

מחר בע"ה נערוך כינוס בביה"ס לכבוד י"א שבט. נשמח לקבל מהרב כיוון על מה נכון לדבר עם התלמידות.

מענה:

ימי י' ו־י"א שבט הם ימי התקשרות לרבי, ממלא מקומו של הרבי הריי"ץ בעל ההילולא של י' שבט. הרבי הוא ה"צדיק יסוד עולם" של הדור. מה הפירוש של "יסוד עולם"? העולם שבו אנו חיים אינו מגלה לנו את האמת הצרופה שה' יתברך נמצא בכל דבר ומהווה אותו יש מאין תמיד. לכן העולם שלנו, "העולם הזה", נקרא "עלמא דשיקרא", כאילו שהוא משקר לנו. פנימיות כח ה"יסוד" בנפש היא מדת האמת. הצדיק של הדור מגלה לכל בני הדור את "אמת ה' לעולם", איך שבאמת ה' נמצא אתנו תמיד ומהווה, מחיה ומקיים אותנו בכל רגע, ומשגיח ושומר עלינו בחסד וברחמים אין־סופיים. בשביל לקבל את גילוי האמת מהצדיק עלינו להתקשר אליו באהבה, ולרצות לקיים בחיינו את שליחותו לעם ישראל ולעולם כולו, להאיר את האמת לכל.

בין השתדלות להישגים

המורות בע"ה כותבות תעודות מחצית השבוע, בסימן "כי האדם עץ השדה" – שיקוף צמיחה וגדילה. מהו היחס הנכון בין "עין טובה" לבין הכוונה למקומות בהם נזקק שיפור? מהו היחס בין השתדלות להישגים?

מענה:

השתדלות והישגים הם כמו ענפי העץ ופירותיו (המקבלים משרשי העץ וגזעו). צריך לשבח את שניהם, תוך ידיעה שאין הישגים ללא השתדלות, "יגעת ומצאת [דוקא] תאמין".

אָנֹכִי וְהַיְלָדִים

הַמָּדוֹר לְיַלְדֵי יִשְׂרָאֵל

נוֹתֵן בְּתוֹרָה

בְּפָרָשַׁת יִתְרוֹ אֲנַחְנוּ מְקַבְּלִים אֶת הַמַּתָּנָה הֲכִי יְקָרָה בָּעוֹלָם — אֶת הַתּוֹרָה!

מָתַי זֶה קָרָה? הַתְּשׁוּבָה לַשְּׁאֵלָה תְּלוּיָה גַּם בָּנוּ, מָה אָנוּ חוֹשְׁבִים כַּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ פּוֹתְחִים אֶת הַסֵּפֶר. אֶפְשָׁר לַחֲשֹׁב שֶׁמַּעֲמַד הַר סִינַי וְקַבָּלַת הַתּוֹרָה קָרוּ פַּעַם, לִפְנֵי יוֹתֵר מִשְּׁלֹשֶׁת אֲלָפִים שָׁנָה. זֶה וַדַּאי נָכוֹן, אֲבָל הָאֱמֶת הִיא, שֶׁה' נוֹתֵן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּכָל יוֹם מֵחָדָשׁ. אִם נִזְכֶּה נוּכַל לָחוּשׁ זֹאת כַּאֲשֶׁר נִגַּשׁ לִלְמֹד בָּהּ.

אֵיךְ אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לִחְיוֹת כָּךְ? אַחַת הָעֲצוֹת הַטּוֹבוֹת הִיא לְהִתְפַּלֵּל עַל כָּךְ לִפְנֵי כֵּן. הַתְּפִלָּה שֶׁמִּתְפַּלְּלִים לִפְנֵי שֶׁמַּתְחִילִים לִלְמֹד הִיא הִזְדַּמְּנוּת טוֹבָה לְהִזָּכֵר מַהִי בְּכָלָל הַמַּטָּרָה בַּלִּמּוּד שֶׁלָּנוּ, כָּךְ שֶׁנּוּכַל לְהִשָּׁאֵר מְכֻוָּנִים אֵלֶיהָ וְלֹא לַהֲפֹךְ אֶת הַלִּמּוּד לְהֶרְגֵּל, כְּמוֹ מְכוֹנָה שֶׁעוֹבֶדֶת עַל אוֹטוֹמָט. אָז בּוֹאוּ נֵצֵא לְמַסָּע קָצָר שֶׁל תְּפִלָּה לְנוֹתֵן הַתּוֹרָה, שֶׁיַּעֲזֹר לָנוּ לְקַבֵּל אוֹתָהּ כָּרָאוּי.

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

לִפְנֵי אֲשֶׁר

מָה הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן עָלָיו אֲנִי חוֹשֵׁב כְּשֶׁאֲנִי לוֹמֵד? מָה ה' רוֹצֶה מִמֶּנִּי בַּפַּעַל, מָה אֲנִי יָכוֹל לְקַיֵּם מִתּוֹךְ כָּל מָה שֶׁלָּמַדְתִּי. הַתּוֹרָה הִיא לֹא סְתָם סֵפֶר סִפּוּרִים אֶלָּא הַדְרָכָה מְפֹרֶטֶת כֵּיצַד לְהִתְנַהֵג בְּכָל מִקְרֶה וּבְכָל מַצָּב בַּחַיִּים. לָכֵן **תּוֹרָה** הִיא מִלְּשׁוֹן **הוֹרָאָה**. זוֹכְרִים מָה אָמַרְנוּ יַחְדָּו כְּשֶׁקִּבַּלְנוּ אוֹתָהּ? "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע!".

לָכֵן הַבַּקָּשָׁה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁלָּנוּ מֵה' הִיא לִלְמֹד תּוֹרָה **כְּדֵי לְיַשֵּׁם** אוֹתָהּ — "הוֹרֵנִי ה' דַּרְכֶּךָ".

אִמּוֹת יְשָׁרוֹת

אִם הַתּוֹרָה הָיְתָה רַק מַדְרִיךְ מַעֲשִׂי, כְּמוֹ הוֹרָאוֹת לַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּמוּצָר חַשְׁמַלִּי שֶׁקּוֹנִים בַּחֲנוּת, הָיוּ כְּתוּבִים בָּהּ רַק מִצְווֹת. אֲבָל הַתּוֹרָה מְלֵאָה בְּסִפּוּרִים, וְזֶה כְּבָר אוֹמֵר לִי שֶׁהַתּוֹרָה לֹא רַק מְלַמֶּדֶת **מָה** לַעֲשׂוֹת, אֶלָּא גַּם **אֵיךְ** לַעֲשׂוֹת. ה' רוֹצֶה מֵאִתָּנוּ אֶת הַמַּעֲשֶׂה הַנָּכוֹן, אֲבָל לֹא פָּחוֹת מִכָּךְ גַּם אֶת הַלֵּב

שֶׁלָּנוּ. רְאִיתֶם פַּעַם צִפּוֹר שֶׁמְּנַסָּה לָעוּף לְאַחַר שֶׁקָּצְצוּ לָהּ אֶת הַכְּנָפַיִם? אַהֲבַת ה' וְהַיִרְאָה מִפֶּנּוּ הֵן שְׁתֵּי הַכְּנָפַיִם, בְּאֶמְצָעוּתָן יְכוֹלוֹת הַמִּצְווֹת שֶׁאָנוּ מְקַיְּמִים 'לָעוּף' בְּחַיּוּת וּבְהִתְלַהֲבוּת, וְלֹא רַק בְּצוּרָה יְבֵשָׁה, כְּמוֹ פָּקִיד שֶׁיּוֹשֵׁב בְּמִשְׂרָד מְמֻזָּג וּמְמַיֵּן מִסְמָכִים.

הַבַּקָּשָׁה הַבָּאָה שֶׁלָּנוּ מֵה' הִיא שֶׁהַלִּמּוּד בַּתּוֹרָה **יִפְתַּח לָנוּ אֶת הַלֵּב** — "הוּא יִפְתַּח לִבֵּנוּ בְּתוֹרָתוֹ".

סִיּוּעַ לְהַצְלָחַת הַתּוֹרָה

מִי מֵאִתָּנוּ רָאָה פַּעַם "שׁוֹר שֶׁנָּגַח אֶת הַפָּרָה"? הָעִירוֹנִיִּים שֶׁבֵּינֵינוּ כְּמַעַט וְלֹא רָאוּ פָּרָה, חוּץ מֵהַצִּיּוּר עַל שַׁקִּית הֶחָלָב... וּבְכָל זֹאת כַּאֲשֶׁר אָנוּ לוֹמְדִים מִשְׁנָה אוֹ גְּמָרָא אָנוּ נִתְקָלִים בְּמִקְרִים שֶׁלֹּא רָאִינוּ וְאוּלַי גַּם אַף פַּעַם לֹא נִרְאֶה — מַמָּשׁ סִפּוּרִים רְחוֹקִים. נִרְאֶה שֶׁאֵינָם נוֹגְעִים לְמַעֲשֶׂה וְגַם לֹא כָּל כָּךְ בָּרוּר לִי אֵיךְ הֵם מְתַקְנִים אֶת הַמִּדּוֹת שֶׁלִּי.

קוֹרֶה לָכֶם שֶׁאַתֶּם יוֹשְׁבִים סְתָם כָּךְ וּמְפַטְפְּטִים עִם חָבֵר? בֶּטַח יָצָא לָכֶם. בְּדֶרֶךְ כְּלָל אֲנִי מְדַבֵּר עִם מִישֶׁהוּ כִּי אֲנִי רוֹצֶה שֶׁיַּעֲשֶׂה עֲבוּרִי מַשֶּׁהוּ. אֲבָל לִפְעָמִים, בְּמִיָּחָד כְּשֶׁמְּדַבֵּר עַל חָבֵר טוֹב, אֲנִי אוֹהֵב לָשֶׂבֶת וּלְדַבֵּר עַל כָּל מִינֵי דְּבָרִים שֶׁלֹּא מַמָּשׁ קְשׁוּרִים לַיּוֹם־יוֹם שֶׁלָּנוּ. עַל דָּא וְעַל הָא. אֲנִי שׁוֹמֵעַ מָה דַּעְתּוֹ, כִּי יֵשׁ לוֹ תָּמִיד רַעְיוֹנוֹת מַפְתִּיעִים, הוּא שׁוֹמֵעַ מָה דַּעְתִּי כִּי אֲנִי מְסֻדָּר כָּזֶה. תַּכְלֵ"ס, שְׁנֵינוּ נֶהֱנִים לְהַכִּיר אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי.

לַכֵּיף הַמְיֻחָד הַזֶּה קוֹרְאִים "יְדִיעַת הַתּוֹרָה". אֲנַחְנוּ כָּל כָּךְ אוֹהֲבִים אוֹתָךְ, ה' יִתְבָּרַךְ, שֶׁדַּעְתְּךָ עַל כָּל דָּבָר שֶׁקּוֹרֶה בָּעוֹלָם נוֹרָא מְרַתֶּקֶת אוֹתָנוּ, גַּם אִם בְּפֹעַל הוּא לֹא יִקָּרֶה. מִלְּבַד הַמִּצְוָה לִלְמֹד תּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה, יֵשׁ לָנוּ עוֹד מִצְוָה — לָדַעַת אֶת הַתּוֹרָה. מַמָּשׁ כָּךְ. שֶׁהָרֹאשׁ שֶׁלָּנוּ יַחֲשֹׁב נָכוֹן, לְפִי דַּעְתּוֹ שֶׁל ה' יִתְבָּרַךְ, וּלְפִי מָה שֶׁכָּתוּב בְּכָל הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁכָּתְבוּ הַצַּדִּיקִים, וְלֹא רַק לְפִי הַהַמְצָאוֹת שֶׁלִּי...

כָּעֵת נְבַקֵּשׁ מֵה' שֶׁנִּזְכֶּה **לְשֵׂכֶל יָשָׁר**, שֶׁיּוּכַל לְהָכִיל בְּתוֹכוֹ כַּמָּה שֶׁיּוֹתֵר תּוֹרָה, בְּלִי לְאַבֵּד אַף פְּרָט מִמֶּנָּה — "הִשָּׁמֶר לְךָ... פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים... יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ בְּחֹרֵב".

סִיּוּעַ בְּקֻשְׁיוֹת בַּפְּסוּקִים

בִּזְכוּת הַתּוֹרָה אֲנַחְנוּ כְּבָר יוֹדְעִים מָה לַעֲשׂוֹת, אֵיךְ לְהִתְנַהֵג וְגַם לַחְשֹׁב נָכוֹן. חָסֵר פֹּה מַשֶּׁהוּ? רֶגַע, לִפְעָמִים מֵרֹב הַשִּׁקִּיעָה בַּלִּמּוּד אֲנַחְנוּ עֲלוּלִים לִשְׁכֹּחַ אֶת מִי שֶׁנָּתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה. אֵיךְ אוֹמְרִים? לִפְעָמִים הָעִקָּר עֲדַיִן חָסֵר מִן הַסֵּפֶר...

הַמַּגִּיד מִמֶּעזְרִיטְשׁ בִּקֵּשׁ פַּעַם מִתַּלְמִידָיו: "אִם תְּשִׁימוּ לֵב שֶׁתּוֹךְ כְּדֵי הַשְׁקִיעָה בְּלִמּוּד אֲנִי מְאַבֵּד קְצָת מֵהַדְּבֵקוּת שֶׁלִּי בַּה' — תַּזְכִּירוּ לִי בְּבַקָּשָׁה. תִּמְשְׁכוּ לִי בְּקֻצֵּה הַשַּׁרְווּל". מְסַפְּרִים שֶׁפַּעַם אַחַת נִדְמָה הָיָה

לַתַּלְמִידִים שֶׁהַמַּגִּיד שָׁקַע בִּלְמוּדוֹ יוֹתֵר מִדַּי. הֵם הִתְקָרְבוּ בְּזְהִירוּת לְכִוּוּן הַשַּׁרְוּוּל, אֲבָל הַמַּגִּיד מִיָּד הִתְעַשֵּׁת וְהֵגִיב: "זֶה בְּסֵדֶר, לֹא שָׁכַחְתִּי...".

הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ כֵּיצַד עָלֵינוּ לְהִתְנַהֵג בְּתוֹךְ הָעוֹלָם, אֲבָל בְּתוֹכָהּ מִסְתַּתֵּר לִמּוּד הַרְבֵּה יוֹתֵר עָמֹק: הִיא מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ בִּשְׁבִיל מָה בְּכָלָל קַיָּם הָעוֹלָם וּבְעִקָּר מִיהוּ זֶה שֶׁבָּרָא אוֹתוֹ. הַלִּמּוּד הֶעָמֹק הַזֶּה שַׁיָּךְ לִפְנִימִיּוּת הַתּוֹרָה, לַסּוֹדוֹת הָעֲמֻקִּים שֶׁבָּהּ. מִי שֶׁלּוֹמֵד בַּתּוֹרָה אֶת הַחֵלֶק הַנִּסְתָּר שֶׁבָּהּ, אֶת הַקַּבָּלָה וְהַחֲסִידוּת, זוֹכֶה לִרְאוֹת כֵּיצַד "אָנֹכִי ה'" מַמָּשׁ נִמְצָא בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וְשֶׁה' מַמָּשׁ מְדַבֵּר אֵלֵינוּ מִתּוֹכָהּ.

בַּתְּפִלָּה נְבַקֵּשׁ מֵה' שֶׁבְּתוֹךְ אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה **נִמְצָא אוֹתוֹ־עַצְמוֹ מַמָּשׁ** וְנִדְבַּק בּוֹ — "יִשְׂרָאֵל, אוֹרָיְתָא וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא — כֻּלָּא חַד!".

פ"ז: בֻּלָּם בְּמַאֲמָר אֶחָד

זֶהוּ? הַאִם הִגַּעְנוּ לַשִּׁיא? עוֹד לֹא... גַּם לִמּוּד מִתּוֹךְ דְּבֵקוּת בַּה' עֲדַיִן אֵינוֹ הַמַּטָּרָה הַסּוֹפִית. לְשֵׁם מָה הוֹרִיד ה' אֶת הַתּוֹרָה מִלְּמַעְלָה? לָמָּה הוּא הִשְׁאִיר אוֹתָהּ אֵצֶל הַמַּלְאָכִים? כִּי לַה' יֵשׁ תַּאֲוָה שֶׁתִּהְיֶה לוֹ "דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים", שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ תַּגִּיעַ לְכָל מָקוֹם, עַד לַמְּקוֹמוֹת הַכִּי נְמוּכִים.

שִׂימוּ לֵב! כַּאֲשֶׁר אָנוּ לוֹמְדִים תּוֹרָה אֲנַחְנוּ מַחֲזִיקִים בְּיֶדֵינוּ חֹמֶר נֶפֶץ אַדִּיר, פְּצָצָה מְתַקְתֶּקֶת! כָּל מָה שֶׁכָּתוּב בָּהּ הוֹלֵךְ לְחוֹלֵל בָּעוֹלָם מַהְפֵּכָה אֲמִתִּית — מַמָּשׁ גְּאֻלָּה! לְדֻגְמָה: כַּאֲשֶׁר אֲנִי לוֹמֵד בַּתּוֹרָה עַל הַתְּפִלִּין אֲנִי כְּבָר מַמָּשׁ מִשְׁתּוֹקֵק לָרוּץ הַחוּצָה וּלְסַפֵּר לְכָל הַיְּהוּדִים שֶׁבָּעוֹלָם — וַאֲפִלּוּ לְגוֹיִם — כַּמָּה אוֹר וּמְתִיקוּת יֵשׁ בַּהֲנָחָתָן. אֲנִי מֻכְרָח כְּבָר לִרְאוֹת אֶת כָּל הַיְּהוּדִים רָצִים לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין וְלִהְיוֹת מְקֻשָּׁרִים בְּמֹחָם וּבְלִבָּם לַה'. עִם הַתְּפִלִּין הָאֵלּוּ יָבוֹא מָשִׁיחַ!

כָּעֵת אֲנִי מְבַקֵּשׁ מֵה' וּמִתְפַּלֵּל אֵלָיו שֶׁהַלִּמּוּד בַּתּוֹרָה יָבִיא לִי חֵשֶׁק לִהְיוֹת אֶחָד מֵאוֹתָם מַהְפְּכָנִים, אֵלּוּ שֶׁרוֹצִים לַהֲפֹךְ אֶת הָרַע שֶׁבָּעוֹלָם לְטוֹב **וּלְהָבִיא אֶת הַמָּשִׁיחַ** — "פְּצוּצוּ מַעְיְנוֹתֶיךָ חוּצָה!".

אָז אַחֲרֵי שֶׁעָבַרְנוּ — בְּקִצָּרָה — עַל תֹּכֶן הַתְּפִלָּה נוּכַל כָּעֵת לוֹמַר אוֹתָהּ בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה:

> הִנְנִי רוֹצֶה לְלַמּוֹד כְּדֵי שֶׁיָּבִיאֵנִי הַתַּלְמוּד לִידֵי מַעֲשֶׂה, לִידֵי מִדּוֹת יְשָׁרוֹת וְלִידֵי יִרְאַת הַתּוֹרָה וְלִידֵי דְּבֵקוּת הַבּוֹרֵא וְלִידֵי הֲפָצַת מַעְיְנוֹת תְּהוֹם רַבָּה וְאֵרֵב׳ת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ׳ וּמָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת־הוי׳ כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים׳ בִּבְיאַת גּוֹאֵל צֶדֶק בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן.

שֶׁנִּזְכֶּה לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּכָל רֶגַע, בְּשִׂמְחָה וּבְפְנִימִיּוּת!

שַׁבָּת שָׁלוֹם וּמְבֹרָךְ!

נ"כ

על מה אתה מהרהר?

בדרך כלל ההרהורים שלנו משוטטים עם שטף כח־המדמה — לא מועילים, או אפילו מזיקים חלילה. הרי "הרהורי עבירה קשים מעבירה", ובכלל הרהורים בטלים — כמו דברים בטלים — הם הלוך נפש 'בזבזני' של הנפש (שהוא שרש פגם הברית — פיזור כוחות הנפש לשווא). אבל באמת במחשבה שלנו טמון כח גדול, "מחשבה מועלת", וכאשר המחשבה ממקדת את שטף ההרהורים הופכים ההרהורים למקור של טהרת הנפש.

אדם צריך להרהר תמיד בדברי תורה, כמו תלמיד חכם אמתי שמוחו תמיד משוטט במה שלמד; להרהר תמיד ביראת שמים — בעריכת חשבון נפש פנימי על כל עבודת ה' שלו, בכל תכונות נפשו; להרהר תמיד בגדולת ה', מתוך מגמת "והלכת בדרכיו" — עליו לראות כיצד ה' מעניק רק טוב לכל ולהרהר תמיד כיצד גם הוא יכול להיטיב לכל. ככל שהנפש נטהרת בשטף של הרהורים טובים האדם יכול לסמוך יותר על מחשבות לבו — לבו מתעורר באופן ספונטני ברצונות טובים והוא יכול לסמוך עליהם ולבצע אותם. זרימת תודעה כזו, של מחשבות טובות ספונטניות שראוי ליישם, מביאה לימות המשיח ולתחית המתים.

בנושא החשוב הזה, שמתאים גם לימי השובבי"ם בהם אנו נמצאים, עוסק השיעור הראשון השבוע. גם השיעור השני — שיעור נוסף בסדרת 'סקירת התנ"ך' — נוגע בענין, מתוך הגדרת האינטליגנציות השונות באמצעותן יש ללמוד את ספרי התורה, הנביאים והכתובים.

להצטרפות למפיצי נפלאות:
itiel@pnimi.org.il
bit.ly/niflaot-85
052־4295164 או סְרקו:

י	נ	י	ע	ל	ג	
ה	ט	י	ב	א	ו	
ת	ו	א	ל	פ	נ	
ך	ת	ר	ו	ת	מ	

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il
רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
079־9211452 או 02־5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים